

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ДО ЗАХИСТУ
завідувач кафедри
світової політики, дипломатії
та туристичного бізнесу
доц. Парфіненко А.Ю.

Кваліфікаційна магістерська робота

на тему: **«Вплив легалізації грального бізнесу на туризм в
Україні: проблеми та перспективи розвитку»**

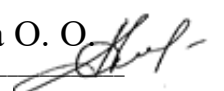
Виконав: студент 6 курсу, групи УТМ-61
Спеціальності 242 «Туризм і рекреація»
Коваленко Ілля Денисович

_____
(прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доц. Шамара І. М.

_____
(Ксті ксті(прізвище та ініціали))

Рецензент: к.е.н., доц. Більовська О. О.

_____
(прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Харків – 2024 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу
Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) другий
(магістерський)
Напрямок підготовки
Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри світової
політики, дипломатії та
туристичного бізнесу
та країнознавства
Доц. Парфіненко А.Ю.

“ _____ ” _____ 2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)
Коваленка Іллі Денисовича

_____ (прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Вплив легалізації грального бізнесу на туризм в Україні: проблеми та перспективи розвитку»

керівник роботи Шамара Ірина Миколаївна, к.е.н, доц.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від 01.07.2024 р. № 4002-5/1580

2. Строк подання студентом роботи 20.11.2024 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:
проаналізувати основні поняття та категорії грального бізнесу; дослідити особливості індустрії грального бізнесу як чинника розвитку туризму; проаналізувати методологічні основи дослідження грального бізнесу та його вплив на появу грального туризму; проаналізувати розвиток грального бізнесу в світі; дослідити легалізацію та нормативно-правове забезпечення

гравального бізнесу в Україні; виявити проблеми розвитку гравального бізнесу в Україні в контексті відновлення галузі туризму; визначити перспективи використання закордонного досвіду гравального бізнесу як чинника розвитку туризму в Україні; розробити пропозиції та рекомендації щодо оптимізації розвитку гравального туризму в Україні після війни.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Розділ 1. Теоретичні основи дослідження гравального бізнесу як чинника розвитку туризму
2	Розділ 2. Аналіз розвитку гравального бізнесу та його вплив на туризм в світі та Україні
3	Розділ 3. Перспективи розвитку гравального бізнесу в Україні як напрямку відновлення галузі туризму

5. Дата видачі завдання 02.09.2024 р.

Студент

підпис

І. Д. Коваленко
ініціали, прізвище

Керівник роботи

підпис

І. М. Шамара
ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Коваленко І.Д. «Вплив легалізації грального бізнесу на туризм в Україні: проблеми та перспективи розвитку»

Роботу присвячено дослідженню впливу легалізації грального бізнесу на туризм в Україні. Проаналізовано поняття та категорії грального бізнесу. Висвітлено особливості індустрії грального бізнесу як чинника розвитку туризму. Наведено основні методи дослідження грального бізнесу.

Проаналізовано розвиток грального бізнесу в світі, а також сучасний стан та проблеми розвитку грального бізнесу в Україні в контексті відновлення галузі туризму. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення грального бізнесу в Україні.

Виявлено перспективи розвитку грального туризму в Україні та надано пропозиції щодо оптимізації розвитку грального туризму в Україні після війни.

ANNOTATION

Kovalenko I. "The impact of gambling legalization on tourism in Ukraine: problems and prospects for development"

The work is devoted to the study of the impact of gambling business legalization on tourism in Ukraine. The concept and categories of gambling business are analyzed. The features of the gambling industry as a factor of tourism development are highlighted. The main methods of gambling business research are presented.

The development of gambling business in the world, as well as the current state and problems of gambling business development in Ukraine in the context of tourism recovery are analyzed. The regulatory and legal support of the gambling business in Ukraine is analyzed.

Prospects for the development of gambling tourism in Ukraine are identified and proposals are made to optimize the development of gambling tourism in Ukraine after the war.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ.....	5
1.1. Основні поняття та категорії грального бізнесу.....	5
1.2. Особливості індустрії грального бізнесу як чинника розвитку туризму..	10
1.3. Методологічні основи дослідження грального бізнесу та його вплив на появу грального туризму.....	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ТУРИЗМ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ.....	18
2.1. Аналіз розвитку грального бізнесу в світі	18
2.2. Легалізація та нормативно-правове забезпечення грального бізнесу в Україні.....	36
2.3. Проблеми розвитку грального бізнесу в Україні в контексті відновлення галузі туризму.....	44
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ЯК НАПРЯМКУ ВІДНОВЛЕННЯ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ	
3.1. Перспективи розвитку грального бізнесу як чинника відновлення туризму в Україні	58
3.2. Пропозиції щодо оптимізації розвитку грального туризму в Україні після війни.....	75
ВИСНОВКИ	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В сучасному світі туризм є однією з найбільш динамічно розвиваються галузей економіки, вносячи значний вклад у соціальний та економічний розвиток країн. Україна, як країна зі значним туристичним потенціалом, активно розвиває туристичну індустрію, залучаючи велику кількість вітчизняних та закордонних туристів. Однак, щоб бути конкурентоспроможною на міжнародному ринку туризму, Україна повинна постійно удосконалюватись, впроваджуючи нові ідеї та підходи.

Один з потенційних напрямків розвитку туризму в Україні полягає у використанні закордонного досвіду грального бізнесу. Гральний бізнес, такий як казино та ігрові комплекси, в багатьох країнах вже давно є популярним туристичним продуктом, приваблюючи мільйони туристів з усього світу. Враховуючи зростання інтересу до азартних ігор та розваг, важливо дослідити перспективи використання такого досвіду в контексті розвитку туризму в Україні.

Гральний туризм в Україні, як самостійний напрямок туризму, тільки зароджується. Нині у науковій літературі досліджуваної проблематики приділяється порівняно мало уваги. Саме тому актуальним є дослідження розвитку гральної індустрії України, а також виявлення проблем та перспектив його подальшого розвитку.

Дослідженням грального бізнесу як чинника туристичної атракції займалися такі науковці, як: Афанасьєв О. Є. І, Гищук Р. М., Бойко І. Д., Мазярчук В., Пірнікоза П. та інші.

Об'єктом дослідження є гральний бізнес як чинник розвитку туризму в світі та Україні.

Предметом дослідження є проблеми та перспективи розвитку грального бізнесу як чинник розвитку туризму в Україні в контексті його легалізації.

Мета дослідження полягає в розробці пропозицій щодо оптимізації розвитку гального туризму в Україні після війни.

Досягнення мети дипломної роботи забезпечується розв'язанням таких завдань:

- проаналізувати основні поняття та категорії гального бізнесу;
- дослідити особливості індустрії гального бізнесу як чинника розвитку туризму;
- проаналізувати методологічні основи дослідження гального бізнесу та його вплив на появу гального туризму;
- проаналізувати розвиток гального бізнесу в світі;
- дослідити легалізацію та нормативно-правове забезпечення гального бізнесу в Україні;
- виявити проблеми розвитку гального бізнесу в Україні в контексті відновлення галузі туризму;
- визначити перспективи використання закордонного досвіду гального бізнесу як чинника розвитку туризму в Україні.
- розробити пропозиції та рекомендації щодо оптимізації розвитку гального туризму в Україні після війни.

Інформаційною базою дослідження є монографії, навчальні посібники, наукові статті у фахових виданнях, присвячених питанням досліджуваного нами виду туризму, статистичні дані Держкомстату України, матеріали наукових конференцій, інформація з мережі Інтернет.

У роботі застосовано статистичний, аналітичний, графічний та порівняльний методи дослідження.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків; містить 90 сторінки тексту, 26 рисунків, 4 таблиці. Список використаних джерел включає 47 найменувань з яких 37 електронні ресурси.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОЛСІДЖЕННЯ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

1.1. Основні поняття та категорії грального бізнесу

Першим випадком офіційної легалізації ігорних закладів стала Венеція у 1626 році, де представники вищого суспільства стали регулярно збиратися в так званих «малих будинках» або «Casini» для азартних розваг. Хоча в середні віки церква та монархи намагалися боротися з цією пристрастю, їхні зусилля не мали значного успіху. Лише після того, як французький імператор Луї Бонапарт у 1806 році надав офіційний дозвіл на функціонування ігорних будинків, азартні ігри стали популярним заняттям серед еліти, а казино – обов'язковим місцем для відвідування тих, хто вважав себе заможним [7].

Походження азартних ігор часто пов'язують з давніми практиками ворожіння. Люди, кидаючи спеціально помічені палички або інші предмети, прагнули розгадати майбутнє чи зрозуміти волю богів. Цей процес був тісно пов'язаний з появою ставок на результат таких дій. Біблія неодноразово згадує про кидання жереба для розподілу майна, а одним із найбільш відомих прикладів є історія про римських воїнів, які кидали жереб (ймовірно, кісточки) для визначення, хто отримає одяг Ісуса під час розп'яття. Ця сцена згадується в усіх чотирьох Євангеліях і стала символом боротьби хрестоносців проти азартних ігор. Проте в давнину кидання жереба не сприймалося як азартна гра в сучасному сенсі, а було частиною обряду, пов'язаного з долею або фатумом.

Антропологи зазначають, що азартні ігри були особливо поширені в культурах, де існувала віра в богів і духів, до яких зверталися за допомогою. Кидання жереба, а також кісток, використовувалося в багатьох цивілізаціях для винесення судових рішень або виявлення винних. Так, ще в 1803 році в Швеції використовували кидання кісток у судових процесах. Слово "дамба"

(правосуддя) у грецькій мові походить від слова, що означає «кидати», зокрема кидання кісток.

У Стародавньому Римі та Греції ставки на спортивні змагання стали популярними наприкінці XVIII століття, і це стало одним із перших прикладів організованих і санкціонованих азартних ігор. Цей період також ознаменував початок зміни офіційного ставлення до азартних ігор: від їхнього сприйняття як гріха до розгляду як людської слабкості, а в підсумку й до визнання азартних ігор як в основному нешкідливого і навіть розважального заняття.

У 1980-90-х роках медичні установи кількох країн офіційно визнали патологічну залежність від азартних ігор як когнітивний розлад, що стосується близько 1% населення. Для лікування цієї проблеми були розроблені спеціалізовані програми терапії та реабілітації [29].

Азартні ігри, як одна з найдавніших форм розваг у світовому туризмі, й досі зберігають свою популярність і привабливість, стаючи важливим мотивом для подорожей. Цей феномен тісно пов'язаний із гральним бізнесом, який, в свою чергу, відзначається тенденцією глобалізації та поширенням по всьому світу. Для повного розуміння природи грального бізнесу необхідно звернути увагу на його основні аспекти, які охоплюють різноманітні підприємницькі ініціативи, спрямовані на організацію азартних ігор.

В Україні та в країнах пострадянського простору термін "азартна гра" закріпився за іграми, де виграш визначається випадковістю, а не майстерністю учасників, і може бути у вигляді грошових чи матеріальних призів. Це поняття має французьке коріння, де вираз "jeu de hasard" буквально перекладається як "гра випадку". Багато європейських мов зберігають цей акцент на випадковості як основній характеристиці азартних ігор, наслідуючи французьку традицію. Наприклад, у Польщі закон про азартні ігри носить назву "Ustawa o grach hazardowych", а в Болгарії — "Закон за хазарта" [17].

Подібна концепція прослідковується в німецькому терміні «Glücksspielen», який складається з іменника «Glück» (удача) і дієслова «spielen» (грати). У спеціалізованих джерелах, що стосуються грального бізнесу та азартних ігор, часто зустрічається термін "гемблінг", який має свою специфічну термінологічну основу. В англійській мові для позначення азартних ігор використовується слово "game" (гра), тоді як для загального поняття азартних ігор чи участі в них застосовується термін "gambling", що дослівно перекладається як "гра на ставках".

В Україні та інших пострадянських країнах термін «азартні ігри» набуває особливого змісту, що суттєво відрізняється від його сприйняття в інших країнах. В Україні слово «азартний» асоціюється з особливим психічним станом, характерним для людини під час гри, або навіть у повсякденному житті, коли індивід відчуває сильне хвилювання чи захоплення.

Згідно з українським законодавством, зокрема в Законі України «Про заборону грального бізнесу», гральний бізнес визначається як діяльність, що включає організацію, проведення та забезпечення доступу до азартних ігор в таких закладах, як казино, на гральних автоматах, у комп'ютерних симуляторах, букмекерських конторах, а також в інтерактивних закладах і віртуальних казино, незалежно від фізичного розташування сервера. [15].

Однак законодавство Європейського Союзу про азартні ігри пропонує інше визначення терміну «азартна гра». Загалом азартні ігри визначають як ігри, в яких є можливість отримати виграш, але цей виграш залежить від випадкового збігу обставин, або від майбутньої події, яка не залежить від гравця, а хоча б один з гравців втрачає свою ставку.

Однією з характерних рис азартних ігор є те, що ймовірність виграшу залежить від випадковості або збігу обставин, а не від майстерності гравця. Хоча в деяких видах азартних ігор вміння та знання учасника можуть мати суттєвий вплив на результат. Законодавства різних країн зазвичай поділяють ігри на два основних типи: ігри випадку (англ. "games of chance") та ігри

вмінь (англ. "games of skill"). До останньої категорії можна віднести букмекерство та деякі карткові ігри, такі як покер, преферанс тощо. Таким чином, гемблінг можна умовно поділити на дві основні групи: лотерейний гемблінг та гемблінг ставок

Рис. 1.1. Характеристика ознак азартної гри [15]

Лотерейний гемблінг передбачає, що гравець вибирає або отримує певну комбінацію чисел чи символів, які потім мають співпасти з випадково вибраними виграшними номерами чи символами з можливих варіантів. Лотерейні ігри часто називають "тривалими іграми", оскільки учасники сплачують невелику суму за шанс виграти значну нагороду. Основною характеристикою таких ігор є те, що навички та знання гравця не впливають на ймовірність успіху. [23].

Особливою категорією регулярних лотерей є слот-машини, які в різних країнах мають різні назви. Їх часто позначають як «ігрові автомати», «відеоігрові апарати», «фруктові машини» або «бінго-машини» [23].

Другим типом гемблінгу є «ігри на ставки», що передбачають укладання ставок на певний результат події, де суперечка виникає між гравцями або командами, які роблять ставки на протилежні результати.

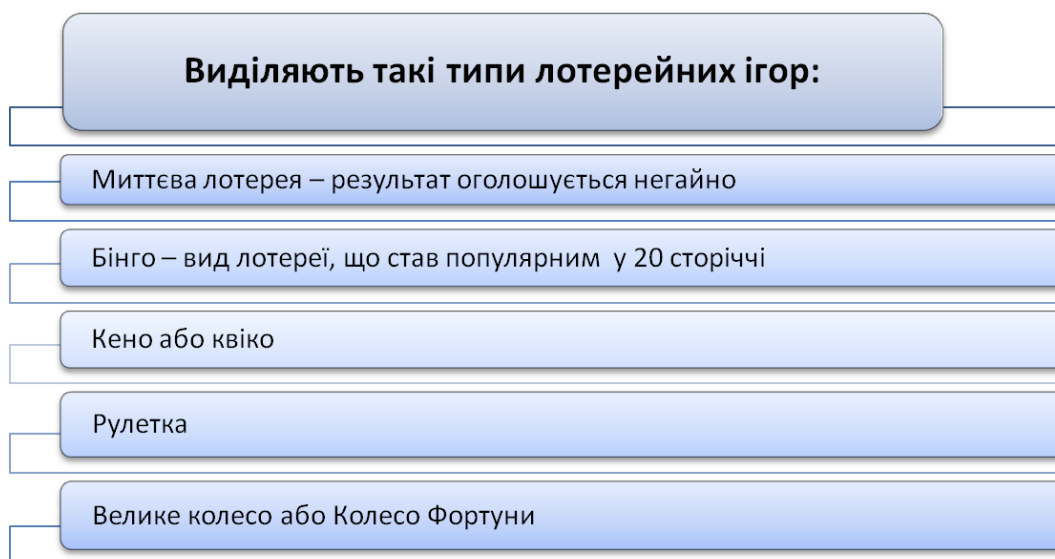

Рис. 1.2. Типи лотерейних ігор [23]

Різниця між лотерейним гемблінгом та гемблінгом ставок:

- 1) задіяні тільки дві сторони;
- 2) ставки можна робити як проти комерційних постачальників, так і приватно проти інших осіб;
- 3) діяльність пов'язана з людьми;
- 4) діапазон можливих результатів – обмежений.

Особливу увагу слід звернути на основну відмінність: на відміну від лотерейних ігор, у ставках значну роль відіграють знання гравця, які можуть збільшити шанси на виграш, якщо він робить ставку на ймовірний результат події.

У цій категорії можна виокремити кілька основних типів спортивних ставок. Найбільш популярними є ставки на спортивні події, в яких беруть участь професійні атлети. Зростання популярності ставок на спорт пов'язане з популярністю таких видів спорту, як футбол, баскетбол (особливо на американську NBA), бейсбол, американський футбол (найбільше на NFL), теніс, крикет, гольф, регбі, скачки, бокс, хокей та змішані єдиноборства (особливо на UFC).

Окремо варто виділити відносно новий напрямок — ставки на Е-спорт, або кіберспорт. Це явище з'явилося завдяки розвитку відеоігор, а згодом і кіберспортивних дисциплін, які можуть бути як командними, так і одиночними. У таких іграх результат більше залежить від майстерності гравця, ніж від випадковості. Найпопулярнішими дисциплінами є шутер Counter-Strike: Global Offensive, спортивні симулятори FIFA, а також МОБА-ігри Dota 2 і League of Legends. Спеціалізовані провайдери приймають ставки на кіберспорт, хоча в традиційних букмекерських компаніях цей вид ставок також давно став доступним.

До сих пір залишаються популярними традиційні ставки на змагання тварин, які досі мають свого шанувальника в деяких країнах, зокрема на бої півнів, кориду, скачки та перегони собак. Взагалі ж, список подій, на які можна робити ставки, є майже безмежним. Також існують специфічні види ставок на онлайн-платформах, пов'язані з політичними виборами чи телевізійними шоу, де гравці можуть ставити на переможця реаліті-шоу або на отримувача певних нагород.

Інтернет сприяв значному розширенню доступу до різних форм азартних ігор, дозволивши гравцям брати участь у них у великих масштабах. Наприкінці 20-го століття приблизно чотири з п'яти жителів західних країн хоча б інколи захоплювалися азартними іграми. Це зростання популярності азартних ігор виявило важливу соціальну проблему — патологічну залежність від них, коли люди не можуть контролювати свою пристрасть до гри або обмежити її.

1.2. Особливості індустрії грального бізнесу як чинника розвитку туризму

Гральний бізнес на світовому рівні відіграє ключову роль у розвитку туристичної галузі, допомагаючи країнам і регіонам залучати мандрівників, сприяти економічному зростанню та створювати нові робочі місця. З

підвищенням популярності гральної індустрії в багатьох країнах зростає потреба в аналізі взаємозв'язків між гральним сектором і туризмом.

Гральний бізнес має значний економічний вплив на туристичну галузь. Зокрема, казино та інші гральні установи можуть приваблювати велику кількість туристів, які приїжджають з метою відпочинку та розваг. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню попиту на туристичні послуги в країні або регіоні, збільшуючи потік відвідувачів і прибутки від туризму. Окрім того, гральний сектор створює робочі місця в супутніх галузях, таких як готельний бізнес, ресторанне обслуговування, транспорт, а також інших сферах, що стимулює економічний розвиток і процвітання місцевих громад.

Ігровий туризм — це специфічний вид туризму, де туристи, яких також називають гравцями, беруть участь у розважальних активностях, управлінні ресурсами або використанні ігрових символів з метою досягнення певних результатів, наприклад, виграшу. Основна мета ігрового туризму — це забезпечення розважальних і часом навіть освітніх можливостей для учасників. [23].

Серед різноманітних форм спеціалізованого туризму ігровий туризм (або гральний туризм) включає в себе відвідування казино та готельних комплексів, які мають спеціально призначені зони для проведення азартних ігор. Ця форма туризму стала об'єктом досліджень багатьох фахівців, і більшість з них приходять до висновку, що гральний туризм є важливим чинником для стимулювання економічного розвитку регіонів або місцевих громад. [21].

Індустрія азартних ігор набирала популярності в різних країнах завдяки підтримці урядів, які спрямовують доходи від грального бізнесу на розв'язання фіскальних проблем. Це створює певний економічний зв'язок між державою та казино, роблячи її економіку частково залежною від прибутків, отриманих від азартних ігор. [22].

Азартні ігри, які ще не так давно вважалися девіантною поведінкою, гріхом, хворобою чи незаконною діяльністю, сьогодні стали важливим

інструментом економічного та соціального розвитку, здатним вирішувати численні проблеми. [35].

Більш того, помірковане захоплення азартними іграми може мати й позитивні ефекти, такі як зниження рівня стресу, відчуття азарту, можливість втечі від повсякденних труднощів та шанс на додатковий дохід.

Одне з досліджень, яке проводилося в шістдесяти шести економічно слабких округах США, показало, що відкриття великих казино допомогло цим регіонам подолати економічні труднощі. Округи, які раніше не мали прибуткових видів землекористування, перетворилися на популярні туристичні центри, що приваблюють великі потоки відвідувачів. Звісно, виникають і певні труднощі після відкриття казино, але вони є менш вагомими у порівнянні з фінансовими вигодами, які отримують регіони та місцеві громади. Є навіть місця, де наявність казино — єдиний фактор, що привертає тисячі туристів, незважаючи на відсутність інших туристичних привабливостей. [35].

Регіони з високим рівнем безробіття часто підтримують розвиток азартного туризму, оскільки він може стати важливим джерелом доходів та нових робочих місць. Проте є й чимало науковців, які сумніваються в тому, що розвиток грального бізнесу може справді служити ефективним інструментом регенерації міст.

Ще з початку 1990-х років у США азартний туризм вважався інноваційною стратегією розвитку з принципом «швидко та просто». Ця модель туризму активно використовується в США, де вона стала одним з найбільш прибуткових напрямків бізнесу, що дозволяє освоювати території, які не мали специфічних переваг для створення нових туристичних об'єктів. Важливо зазначити, що федеральний уряд США сприйняв легалізацію грального бізнесу як ефективний спосіб вирішення економічних проблем, з якими стикаються місцеві громади та штати. Одним з яскравих прикладів є штат Міннесота, де азартні ігри доступні майже в усіх закладах, що продають алкоголь. [21].

У своїх наукових роботах дослідники, зокрема Х. Гу, Г. Лі, Н. Гуо, Дж. Хо Кім та К. Хо Канг, вивчали вплив розвитку грального бізнесу в Макао та США, виявивши як позитивні, так і негативні наслідки цього процесу .табл.1.1.

Таблиця 1.1

Позитивні і негативні наслідки грального бізнесу у Макао та містах США

Позитивні	Негативні
Ріст економіки	Внутрішні проблеми в містах
Ріст туристичного попиту	Ріст соціальної нерівності
Покращення туристичної інфраструктури	Некерованість процесу управління ігровими закладами
Формування бренду і позитивного іміджу окремої території	

Складено автором за матеріалами: [36]

Поява туристичних поїздок з метою відвідування казино або так званих «гральних турів» зумовлена маркетинговими ініціативами самих казино. Джанкет-тур (від англ. junket — «розважальна поїздка безкоштовно») являє собою культурно-розважальну подорож, яка обов'язково включає візит до гральних закладів. Зазвичай ці тури організуються в країнах, де гральний бізнес є легальним.

Термін «джанкет» можна перекласти як «свято» або «гулянка». Унікальність таких турів полягає в тому, що їх витрати покриваються казино, але туристи зобов'язані провести певну кількість годин (від 2 до 5) в ігрових залах та зробити ставки на мінімальну суму, визначену в контракті. При цьому немає жодних обмежень щодо розміру ставок, головне, щоб учасники мали достатньо вільного часу та коштів для участі в грі.

Джанкет-тури були створені для азартних гравців, які прагнуть насолодитися грою в реальних казино, не витрачаючи час на організаційні моменти, такі як покупка квитків, бронювання готелів та інші дрібниці. Всі ці завдання бере на себе туроператор. У рамках джанкет-турів учасникам надаються різноманітні послуги: авіаперельоти, трансфери, харчування, проживання, а також безпосереднє відвідування казино та інші додаткові сервіси, що варіюються в залежності від конкретного туру.

Крім того, для участі в таких турах передбачено внесення депозиту або страхової суми, яка зараховується на рахунок казино. Цей депозит слугує гарантією платоспроможності гравця та своєрідною страховкою для казино на випадок, якщо клієнт не виконуватиме умови туру. У разі виконання усіх зобов'язань депозит повертається по завершенню подорожі.

Таким чином, джанкет-тури дозволяють подорожувати безкоштовно, отримувати проживання, харчування, розваги та шанс на виграш. Однак якщо клієнт відмовляється від гри в казино, за умовами договору з нього можуть стягнути вартість авіаквитків, трансферу та готельних послуг. [12].

Подорожі до казино, де азартні ігри дозволені місцевими юрисдикціями, зазвичай зосереджені в таких регіонах, як Північна і Південна Америка, Карибський басейн та деякі країни Азії. У той час як поїздки до європейських казино є менш поширеними, інформація про кількість подорожей до казино в Африці, на Близькому Сході та в Центральній Азії є недостатньою.

Особливу увагу слід звернути на те, що основними клієнтами джанкет-турів є громадяни тих країн, де азартні ігри є обмеженими або забороненими. Згідно з дослідженнями Вашингтонського університету в Сент-Луїсі, близько 1,6 мільярда людей хоча б раз на рік беруть участь у азартних іграх. Безумовно, з розширенням доступу до онлайн-азартних ігор, пандемією коронавірусу та величезною кількістю реклами онлайн-казино та сайтів для ставок ці показники продовжують зростати з кожним роком.

1.3. Методологічні основи дослідження грального бізнесу та його вплив на появу грального туризму

Гральний бізнес є складною та постійно змінюючоюся індустрією, яка має значний вплив на економічний розвиток, соціальні процеси та благополуччя учасників. Вивчення цієї сфери є важливим для розуміння її соціальних, економічних і психологічних наслідків, а також для розробки ефективних підходів до регулювання та управління цією галуззю.

Методи дослідження грального бізнесу	аналіз статистичних даних
	анкетування
	опитування
	контент-аналіз
	психологічні експерименти
	дані гральних операторів

Рис. 1.3. Методи дослідження грального бізнесу
Розроблено автором за матеріалами: [43]

Один з найпоширеніших підходів до дослідження гральної індустрії — це аналіз статистичних даних. Державні органи, гральні оператори та інші зацікавлені сторони збирають об'ємну інформацію про доходи грального бізнесу, кількість учасників, їхню поведінку та інші важливі показники. Вивчення цих даних дозволяє отримати цінну інформацію про економічну ефективність галузі, її соціальні наслідки та потенційні ризики для гравців. Наприклад, щорічно Американська асоціація грального бізнесу публікує «Annual Report on Casino Industry», що містить детальну статистику щодо прибутковості та інших показників індустрії казино в США. [34].

Анкетування та опитування є важливими методами для дослідження грального бізнесу, оскільки дозволяють збирати інформацію про погляди, думки та досвід учасників. Ці інструменти можна використовувати для вивчення різноманітних аспектів гральної діяльності, таких як мотивація гравців, їхнє ставлення до ризиків, проблеми, пов'язані з поведінкою під час гри, а також ефективність контрольних та регуляторних заходів. Наприклад, у дослідженні «Gambling Behavior and Problems Among Older Adults: A Systematic Review of Empirical Studies», опублікованому в журналі «Journal of Gambling Studies», застосовується анкетування для аналізу гральної поведінки та проблем серед літніх людей.

Контент-аналіз також є важливим методом у вивченні грального бізнесу, який дозволяє аналізувати вміст різних джерел, таких як реклама гральних послуг, веб-сайти операторів, соціальні мережі тощо. Цей метод дає змогу з'ясувати маркетингові стратегії гральних компаній, вивчити візуальні та мовні елементи, цінності та інші аспекти, що стосуються реклами та просування азартних ігор. Наприклад, дослідження «Content Analysis of Gambling Advertisements in Television Sports Broadcasts in Australia», опубліковане в журналі «International Gambling Studies», використовує контент-аналіз для вивчення реклами гральних послуг у спортивних передачах на телебаченні в Австралії.

Психологічні експерименти також є корисними для вивчення гральної поведінки та психології гравців. Ці експерименти можуть включати лабораторні дослідження, когнітивні тести та інші методи, що допомагають досліджувати аспекти прийняття рішень, сприйняття ризику, реакції на виграші та програші, а також мотивацію гравців. Одним із прикладів є дослідження «The Role of Cognitive Bias and Skill in Fruit Machine Gambling», опубліковане в журналі «Journal of Experimental Psychology: Applied», де для вивчення впливу когнітивних спотворень та навичок на гральну поведінку було проведено лабораторний експеримент.

Деякі науковці використовують дані, зібрані гральними операторами, для аналізу гральної активності. Ці дані можуть включати інформацію про виграші, програші, час, проведений за грою, типи азартних ігор та інші показники. Аналіз таких даних дозволяє вивчити поведінкові патерни гравців та їхні звички у споживанні гральних послуг. Наприклад, у дослідженні «Gambling Patterns and Problems of Gamblers on Licensed Club Gaming Machines: Report No. 2», опублікованому в журналі «Journal of Gambling Studies», використовуються дані операторів для аналізу звичок гравців та проблем, з якими вони стикаються при грі на автоматах у ліцензованих клубах.

У 2021 році Українська Рада з азартних ігор (UGC) провела соціологічне дослідження, щоб оцінити ставлення українців до грального бізнесу. Це дослідження мало на меті зрозуміти, як громадяни сприймають відновлений ринок азартних ігор в Україні. Після тривалого періоду існування грального ринку в тіні, в Україні сформувалося неоднозначне ставлення до цієї сфери. Більшість українців асоціює азартні ігри з негативними стереотипами, адже під час заборони ринку багато нелегальних компаній діяли на території країни, що підірвало довіру до цього сектору в суспільстві [16].

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ТУРИЗМ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ

2.1. Аналіз розвитку грального бізнесу в світі

Протягом останнього століття, з ХХ до початку ХХІ століття, процес глобалізації, зміни в економічних умовах, впровадження нових технологій, зміни соціальних потреб і зростання попиту на якісні послуги відпочинку призвели до того, що азартні ігри стали популярною формою дозвілля. Створення глобального ринку азартних ігор стимулювало концентрацію капіталу і сприяло створенню нових робочих місць у самій індустрії, а також у супутніх галузях.

Розвиток грального бізнесу спричинив зміни у принципах регулювання та управління цією сферою, а також вплинув на попит на гральні послуги і поведінку споживачів. В середині ХХ століття і на початку ХХІ століття попит на азартні ігри значно зріс завдяки збільшенню дискреційних доходів населення, готовності урядів легалізувати цей ринок і боротися з нелегальними операціями, а також через загальну лібералізацію моральних і етичних поглядів на азартні ігри. Крім того, зростала інтеграція азартних ігор з іншими видами розваг, такими як професійні спортивні події, скачки і автомобільні гонки. Одночасно спостерігався бурхливий розвиток інтерактивних гральних послуг, заснованих на новітніх цифрових та телекомунікаційних технологіях, що призвело до зростання нових каналів надання гральних послуг.

Онлайн-казино, мобільні додатки та віртуальна реальність стають новими інструментами для залучення туристів. Гральний туризм є однією з найбільш динамічних та економічно важливих галузей міжнародного туризму. Він охоплює відвідування туристами гральних закладів, таких як казино, гральні курорти, а також участь у різноманітних азартних іграх, що відбуваються в межах таких установ. З огляду на глобальні зміни, спричинені

пандемією COVID-19 та постійним розвитком технологій, гральний туризм у світі пройшов значні трансформації в 2022-2024 роках.

З 2022 року активно розвивається сегмент онлайн-казино, що стало важливим напрямом грального туризму. Технологічний прогрес і зростаючий попит на цифрові платформи азартних ігор дозволили значно розширити аудиторію. Наприклад, онлайн-казино та ставки на спортивні події стали популярними серед молодших поколінь, які раніше могли б бути залученими лише до традиційних гральних закладів.

Згідно з даними Statista, у 2023 році ринок онлайн-гемблінгу зріс на 12%, досягнувши \$79,3 мільярдів. Це зростання підтримано не лише збільшенням кількості онлайн-гравців, але й появою нових ігор і можливостей для інтеграції з віртуальною реальністю (VR), що створює нові перспективи для розвитку грального туризму.

За даними звіту The Rise of Online Gambling During Covid-19, ринок онлайн-гемблінгу виріс на 13,2% у 2022 році, досягнувши \$66,7 млрд. Значний ріст відзначався в сегментах онлайн-казино, покеру та спортивного беттінгу. Також спостерігався підвищений попит на мобільні додатки для ігор і розваг, що частково є наслідком пандемії та введених карантинних обмежень.

Рис. 2.1. Обсяг світового ринку ігор за 2024 р. [39]

Однією з головних тенденцій в азартній індустрії є зростання популярності онлайн-гральних платформ. За даними H2 Gambling Capital, в 2022 році онлайн-гральний ринок збільшився на 11,4% порівняно з попереднім роком, досягнувши \$69,7 млрд. Величезне зростання відбулося у мобільному сегменті, де доходи виросли на 19,5%, до \$25,5 млрд.

Прогнозується, що до 2024 року світовий ринок онлайн-гемблінгу досягне \$580 млрд, відповідно до дослідження The Business Research Company. Основними чинниками, що впливають на зростання популярності онлайн-гральних платформ, є зручність доступу до гри з будь-якого пристрою, будь то мобільний телефон чи комп'ютер.

Європейський ринок азартних ігор є лідером в цій галузі, з чистим прибутком від ігор, що склав 150 млрд євро в 2022 році. За прогнозами, до 2024 року цей показник зросте до 250 млрд євро. Найбільш прибутковими країнами є Великобританія, Італія та Іспанія, які разом забезпечують більше 50% світового обсягу грального бізнесу.

Згідно з Global Games Market Report на 2022 рік, світові витрати на гральну індустрію досягли понад \$260 млрд, що на 9,3% більше, ніж у попередньому році. Основним внеском у цю суму стали країни Азії, які становлять 49,2% від загального ринку, за ними йдуть США з 31,9% і Європа, що займає 16,8% ринку. [39].

Згідно з даними Statista, у 2022 році глобальний ринок ігрової індустрії перевищив доходи таких галузей, як кіно та музика, склавши 250,9 мільярда доларів. Це зробило гральну індустрію однією з найбільш швидко зростаючих секторів економіки, хоча разом із цим виникли й суттєві проблеми, зокрема ризик розвитку ігрової залежності та труднощі у державному регулюванні.

Для аналізу ринку гральної індустрії також використовуються дані провідних компаній цього сектору. Наприклад, у 2022 році китайська компанія Tencent, що спеціалізується на розробці відеоігор, стала лідером за доходами в гральному бізнесі. Друге місце зайняла японська компанія Sony,

яка володіє відомими брендами PlayStation та Xbox. Третє місце належить американській компанії Activision Blizzard, відомій своїми ігровими франшизами, такими як World of Warcraft та Call of Duty.

За оцінками ResearchAndMarkets, глобальна гральна індустрія в 2022 році досягла вартості 465 мільярдів доларів, і до 2024 року очікується її зростання до 516 мільярдів доларів [33].

Рис. 2.2. Регіональний розподіл доходів від азартних ігор у 2023 році, дол.США [25]

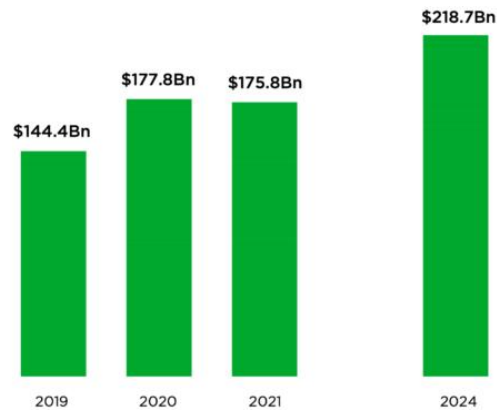
Основні фактори, що впливають на зростання ринку, полягають у зростанні зацікавленості користувачів у гральних іграх, зростанні кількості розважальних закладів та зростанні дозвілля в цілому.

Однак, також слід зазначити, що ринок гральної індустрії відчув вплив пандемії COVID-19, що призвело до значного зменшення гральних закладів у багатьох країнах світу.

Global Games Market Forecast

Forecast Toward 2024

+8.7%

Total Market CAGR
2019-2024

Our revenues encompass consumer spending on games: physical and digital full-game copies, in-game spending, and subscription services like Xbox Game Pass. Mobile revenues exclude advertising. Our estimates exclude taxes, secondhand trade or secondary markets, advertising revenues earned in and around games, console and peripheral hardware, B2B services, and the online gambling and betting industry.

Source: ©Newzoo | Global Games Market Report | June 2021
newzoo.com/globalgamesreport

Рис.2.3. Динаміка та прогноз доходу світового ринку ігор, дол. США [42]

Згідно з даними статистичного порталу Statista, глобальний ринок азартних ігор демонструє стійке зростання і в наступні роки. В 2023 році обсяг цього ринку досяг приблизно \$525 млрд, що на 7,7% більше порівняно з 2021 роком.

У 2021 році гральна індустрія стикнулася із серйозними труднощами, викликаними пандемією COVID-19. Карантинні обмеження та необхідність соціального дистанціювання призвели до зниження активності традиційних гральних закладів, але одночасно сприяли збільшенню попиту на онлайн-ігри.

За інформацією Bloomberg, однією з найбільших переможниць пандемії стала компанія Flutter Entertainment, яка володіє онлайн-брендами, такими як Paddy Power і Betfair.

Згідно з інформацією від Gambling Insider, у 2023 році онлайн-ігри продовжували набирати популярність. Зокрема, в США, які раніше були обмежені для онлайн-гральної індустрії, почали відкриватися нові ринки, що сприяло збільшенню конкуренції серед постачальників онлайн-гральних послуг.

Рис. 2.4. Найбільші ринки онлайн-гемблінгу за витратами гравців у 2024 році, дол. США [42]

У січні 2023 року журнал Forbes опублікував статтю, в якій йдеться, що за даними Американської асоціації азартних ігор, доходи гральної індустрії в США за перші 11 місяців 2022 року перевищили рекордний показник 2021 року. Нью-Йорк став головним центром спортивних ставок в країні, а американці витратили на азартні ігри рекордні суми. Згідно з даними асоціації, національні казино та мобільні гральні додатки принесли \$54,93 млрд доходу, що значно більше за попередній рекорд у \$53,04 млрд, встановлений у 2021 році (враховуючи лише легальні гральні заклади). Ці цифри не включають доходи від племінних казино та нелегальних ігор.

Серед 33 комерційних гральних юрисдикцій США 30 повідомили про зростання доходів у порівнянні з 2021 роком. При цьому ринок спортивних ставок у Вашингтоні знизився майже на 15%, а в Міссісіпі та Південній Дакоті доходи зменшилися на 3,7% і 1% відповідно.

Нью-Йорк також став лідером у сфері спортивних ставок, де за перший рік функціонування ринку в штаті через мобільні додатки було поставлено \$16,7 млрд. Букмекери в штаті отримали \$1,4 млрд від цих ставок.

Експерти в галузі грального та готельного бізнесу зазначають, що індустрія азартних ігор має значний вплив на туризм, і за два роки після пандемії 2020 року досягла рекордних доходів. Однак економічні труднощі у 2023 році можуть уповільнити темпи зростання індустрії. Попри це, ставлення громадськості до азартних ігор змінилося: тепер вони розглядаються здебільшого як форма розваги, а не щось негативне [39].

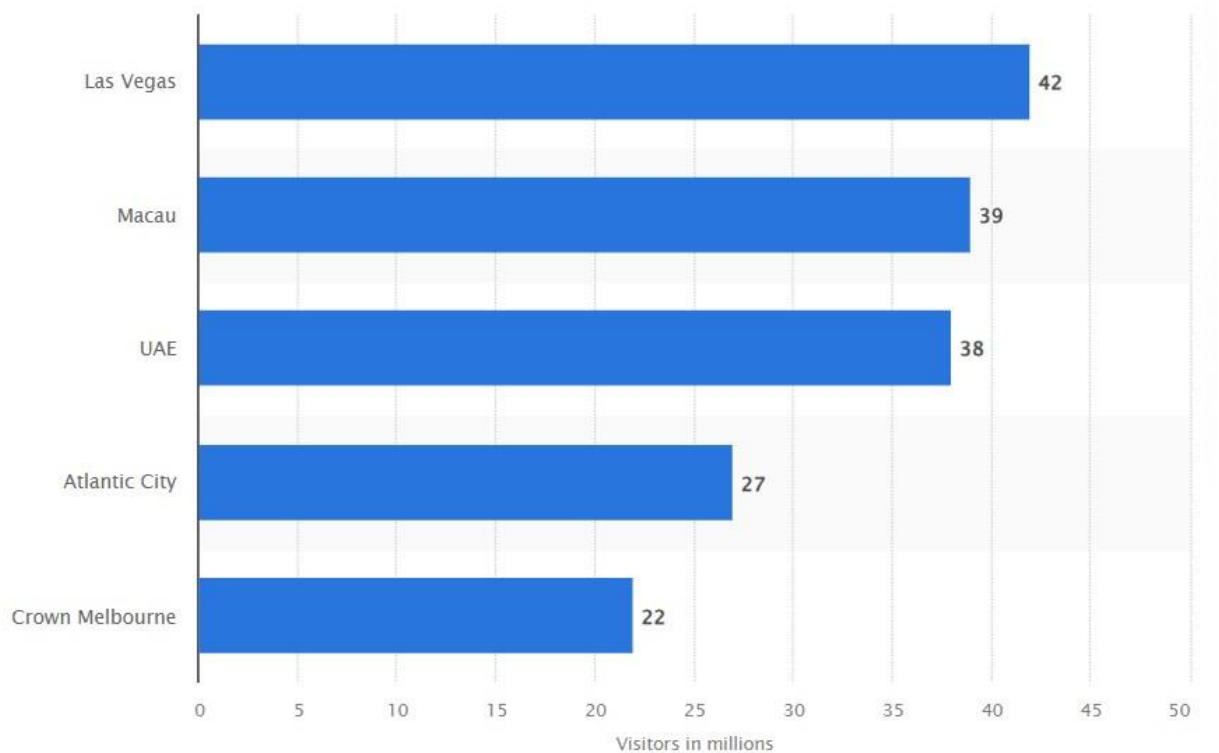

Рис 2.5. Найпопулярніші дестинації грального туризму на 2024 рік [50]

Гральний бізнес відіграє вагомую роль у розвитку грального туризму, що став важливим компонентом туристичної індустрії багатьох країн світу. Гральні заклади, такі як казино, букмекерські контори, ігрові центри та спеціальні курорти, приваблюють мільйони туристів, створюючи значні економічні, соціальні та культурні вигоди для регіонів, де вони

функціонують. Гральний туризм розвивається завдяки поєднанню інтересу до азартних ігор із можливістю подорожей і відпочинку.

Гральний бізнес забезпечує потужний економічний ефект для регіонів, які активно підтримують його розвиток. Він створює робочі місця, залучає інвестиції, сприяє розвитку суміжних галузей, таких як готельний, ресторанний бізнес, розваги, транспорт і торгівля. Країни, які легалізували азартні ігри, часто спостерігають значний приплив туристів, що приїжджають спеціально для відвідування гральних закладів.

Американський ринок азартних ігор визнано найбільшим у світі завдяки його впливу на глобальну економіку. За даними Північноамериканської асоціації лотерей, середні витрати американців на лотереї складають близько \$200 на рік. Водночас доходи казино значно перевищують прибутки кіноіндустрії, музичної індустрії та круїзних компаній разом узятих.

Азартні ігри в США є популярною формою розваги як для місцевих жителів, так і для туристів. Легальність гральних закладів регулюється на рівні місцевих органів влади, і кожен штат самостійно визначає правила функціонування казино. Це означає, що в різних штатах можуть діяти різні обмеження щодо видів азартних ігор та умов їх організації. Наприклад, лише в трьох штатах азартні ігри є повністю легальними, а в інших — люди шукають можливості обійти закон. Так, у таких штатах, як Іллінойс та Айова, заборонено проводити наземні азартні ігри, проте дозволено організовувати їх на плавучих казино.

На мапі США виділяються такі популярні гральні центри, як Лас-Вегас і Атлантик-Сіті, а також гральні заклади, розташовані на територіях, що належать корінним народам Америки.

Найуспішнішими гемблінг-компаніями в США є:

- 1) Wynn Resorts Ltd.;
- 2) Penn National Gaming;
- 3) Melco Resorts & Entertainment Ltd.;

4) Las Vegas Sands Corp [42].

Азартні ігри з грошовими ставками дозволені в ряді штатів США, таких як Невада, Нью-Джерсі та Арканзас. Крім того, на територіях індіанських резервацій, які мають спеціальний статус для організації гральної діяльності, функціонує майже 400 казино. В деяких штатах, де законодавство обмежує діяльність гральних закладів, існують можливості для обходу цих обмежень. Наприклад, казино можуть бути розміщені на плавучих платформах на річці Міссісіпі та її притоках, а також на круїзних лайнерах, що здійснюють морські рейси. Тільки два штати — Гаваї та Юта — повністю забороняють азартні ігри.

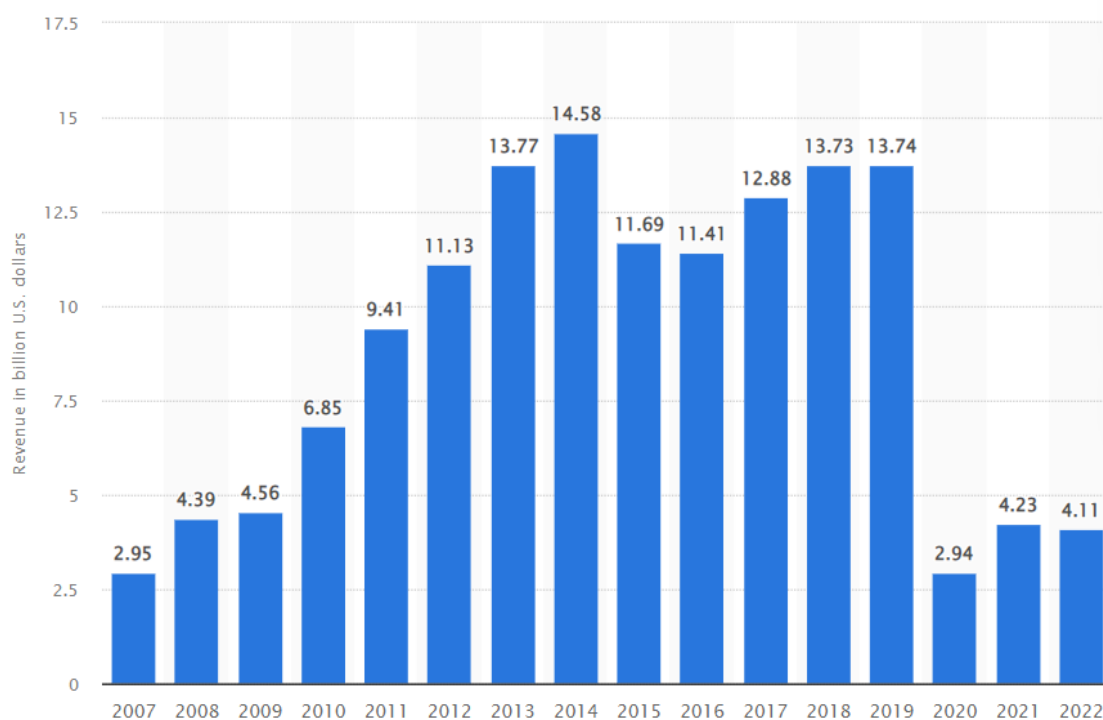

Рис. 2.6. Динаміка доходу компанії Las Vegas Sands з 2007 по 2022 рік, дол. США [37]

Лас-Вегас, розташований у штаті Невада, є найвідомішим містом-казино у світі. Це місто є прикладом того, як завдяки інвестиціям, рекламі та

оригінальним ідеям можна перетворити непривабливі території на привабливі для відпочинку та розваг. Лас-Вегас став символом гральної індустрії, з його гігантськими готелями та вражаючими архітектурними проектами. В індустрію азартних ігор Лас-Вегаса було вкладено сотні мільярдів доларів, що робить цей бізнес неймовірно рентабельним. Лас-Вегас — це єдине місце на планеті, де ніч буквально «перемогла» завдяки величезному споживанню електроенергії, яке тут на рівні з усією Францією.

Серед найбільших гральних комплексів США можна виділити кілька видатних закладів. Наприклад, Pechanga Resort and Casino в Каліфорнії займає площу в 1100 квадратних метрів і пропонує 3400 ігрових автоматів та 132 ігрових столи, а також має онлайн-версію казино. Treasure Island Resort & Casino в Міннесоті є найбільшим казино штату, з 2500 відеослотами і 44 столами для ігор. WinStar World Casino and Resort в Оклахомі займає 48 000 квадратних метрів і має 7400 слотів, а також пропонує різноманітні послуги, зокрема СПА та шопінг. Foxwoods і Mohegan Sun, обидва розташовані в Коннектикуті, є одними з найбільших гральних закладів США, з 4800 і 5000 автоматами відповідно.

Європа залишається головним регіоном світового гемблінгу, де все ще встановлюються ключові тенденції в індустрії. Саме в Європі з'явилися перші класичні букмекерські контори, і саме звідси почалася експансія багатьох сучасних лідерів грального бізнесу. Великобританія, Італія, Німеччина, Франція та Іспанія є найбільш прибутковими країнами у сфері азартних ігор в Європі.

Попри те, що в Євросоюзі діє спільний економічний простір, законодавче регулювання гральної індустрії в різних країнах різниться. Європейська комісія закликає країни гармонізувати свої гральні закони, проте єдиного грального простору в Європі наразі не існує. Найбільш розвинену систему регулювання гемблінгу має Великобританія, яка контролює всі аспекти індустрії, від оффлайн-букмекерів до онлайн-азартних ігор. Гральна комісія Великобританії здійснює нагляд за виконанням законодавства та публікує

звіти про свою діяльність. Країни ЄС складають важливу частину світового грального ринку, приносячи близько чверті від світового доходу, причому Великобританія, Іспанія, Німеччина, Італія та Франція забезпечують більше 75% європейського ринку. [11]

Згідно з дослідженнями, серед 56 країн світу лише 8% повністю забороняють діяльність наземних казино, ще 8% дозволяють їх функціонування тільки в певних спеціально визначених локаціях. Шість країн заборонили азартні ігри для своїх громадян, але дозволяють іноземним туристам відвідувати ці заклади. Водночас в 50 країнах (83%) діяльність наземних казино є законною та легалізованою. Це означає, що 64% європейців (на відміну від 47% світового населення) мають можливість відвідувати казино в своїх країнах.

Список європейських країн, де дозволена онлайн-гемблінгова діяльність: Франція, Мальта, Швейцарія, Німеччина, Угорщина, Іспанія, Бельгія, Італія, Норвегія, Гібралтар, Нідерланди, Португалія, Польща, Данія. Країни, де операторам необхідно отримати ліцензію для ведення діяльності: Австрія, Великобританія, Франція, Німеччина, Бельгія, Хорватія, Фінляндія, Нідерланди, Іспанія, Італія, Болгарія, Данія, Естонія, Польща, Румунія.

Заборонені азартні ігри відповідно до законодавства в: Ісландії, Ірландії, Норвегії [11].

Щорічний звіт охоплює гральний ринок ЄС-27 та Великобританії, містить зведені дані про онлайн-гемблінг, національні ринки азартних ігор в Європі та останні відомості про клієнтів і доходи членів EGBA, таких як bet365, Betsson Group, Entain, Flutter, Kindred Group та William Hill [27]. Загалом в Європі існує три моделі регулювання азартних ігор, рис. 2.7.

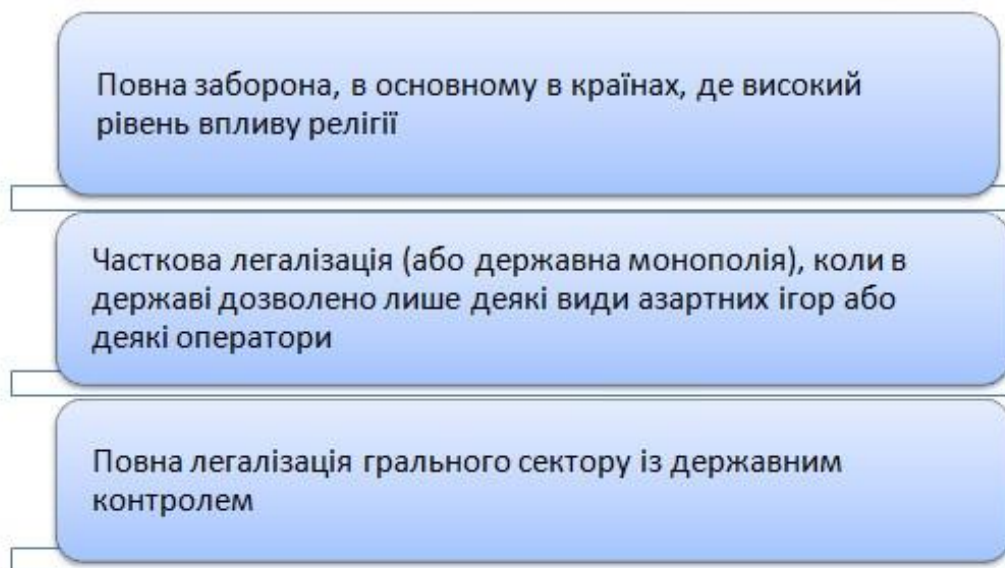

Рис. 2.7. Європейські моделі регулювання азартних ігор

Розроблено автором за матеріалами: [27]

Згідно з даними IMARC Group, у 2022 році обсяг європейського ринку онлайн-гемблінгу склав 37,4 мільярда доларів США. В майбутньому очікується, що до 2028 року цей показник досягне 59,0 мільярдів доларів США, що свідчить про середньорічний темп зростання (CAGR) на рівні 7,6% у період з 2023 по 2028 рік. Зростання попиту на зручні онлайн-азартні ігри, їх широка доступність та переваги перед традиційними гральними закладами є основними факторами, які стимулюють розвиток цього сегменту ринку в Європі.

Наразі спостерігається збільшення попиту на онлайн-гемблінг завдяки можливості забезпечення автентичності та запобігання шахрайству, що є важливим чинником підтримки зростання ринку. Водночас, технологічні інновації в галузі апаратного та програмного забезпечення для онлайн-казино, які пропонують різноманітні ігри, створюють позитивні перспективи для подальшого розвитку галузі в усьому регіоні. Висока популярність онлайн-казино та спортивних ставок серед широкої аудиторії також сприяє зростанню ринку.

Завдяки все більшому поширенню смартфонів, передових інтернет-технологій та швидкій цифровізації, ринок онлайн-гемблінгу в Європі продовжує збільшуватися. Окрім того, онлайн-гемблінг пропонує гравцям нижчі ставки, що робить його доступнішим порівняно з традиційними гральними закладами. Це відкриває нові можливості для інвесторів і сприяє подальшому розвитку ринку.

Також важливою рушійною силою є широке поширення різноманітних веб-сайтів, що пропонують азартні ігри онлайн, з покращеними умовами для гравців. Переваги онлайн-гемблінгу, такі як глобальний доступ, мінімальний тиск і високі можливості для виграшу, також сприяють зростанню ринку в Європі. Відзначається також вплив таких інноваційних технологій, як віртуальна реальність (VR), блокчейн та мобільні платформи, що значно посилюють розвиток онлайн-гемблінгу в регіоні.

Основними факторами, що забезпечують постійний розвиток онлайн-гемблінгу в Європі, є технологічні досягнення, такі як розвиток VR і блокчейн-інструментів, які забезпечують прозорість і чесність азартних ігор, а також дають гравцям можливість відчувати повне занурення у гру. Ці технології стали основними рушійними силами для зростання європейського ринку онлайн-гемблінгу. [27].

Також варто розглянути один з найбільших ринків гемблінгу у світі – Азійський. Азійський ринок гемблінгу заслужено займає ведучу позицію серед усіх регіонів світу, що дозволило забезпечити значну частину від загального грального доходу. Це стало можливим завдяки численним факторам, таким як високе населення країн, таких як Китай та Індія, і постійні поліпшення економічної ситуації. Як найбільш густонаселений регіон у світі, Азія відзначається швидким зростанням грального ринку, згідно з даними компанії Union Gaming Securities Asia Ltd, інвестиції в гральну індустрію Азії перевищують \$65 млрд. Відсоток глобального обсягу гемблінгу, який становить 43,4%, припадає саме на азійський регіон, і це зумовлено не лише великою кількістю жителів, але й високим рівнем

регулювання азартних ігор. Зокрема, відкриття державного наглядового органу в Японії з 1 липня 2019 року оживило легальний гральний ринок і привернуло до нього більше інвесторів [28]. У таблиці 2.1 розглянуто ситуацію щодо легальності грального бізнесу в Азії.

Таблиця 2.1

Легальність грального бізнесу в країнах Азії

Країни	Легальність
Сінгапур	Існує лише два офіційних казино. Інші дві організації розділяють між собою контроль над лотереями та спортивними ставками.
Індія	Дозволено лише в деяких провінціях, а статус легальності покеру ще під питанням.
Малайзія	Функціонує декілька казино тільки для іноземців.
Китай	Державні лотереї дозволені всюди, а казино тільки в Макао і Гонконгу.
Тайвань	Наземні казино, онлайн-казино, покер є нелегальними, але ставки на спорт можна робити і онлайн і оффлайн.
Японія	За останнім законом казино працюють тільки на трьох курортах. Лотереї та деякі види ставок на спорт дозволені, але суворо контролюються
Філіппіни	Казино можуть отримати ліцензію від PAGCOR, корпорації, яка займається регулюванням галузі розваг та азартних ігор на Філіппінах, а також від кількох керівників органів у межах економічної зони.
В'єтнам	Протягом тривалого періоду казино відкриті для відвідування тільки для іноземних громадян, проте в останні роки уряд активно обговорює можливість легалізації гемблінгу.
Камбоджа	Азартні ігри повністю заборонені, але нелегальні заклади існують.
Південна Корея	Всі казино тільки для іноземних туристів, і тільки одне для громадян.

Розроблено автором за матеріалами: [26]

Найбільші центри гемблінгу в Азії – це Макао, Сінгапур та Маніла. За даними статистики, Макао є найбільшим світовим центром гральної індустрії. Згідно з даними Gaming Inspection and Coordination Bureau (DICJ), в 2023 році обсяг грального бізнесу Макао склав 56,6 млрд доларів США.

Макао є азійською версією Лас-Вегасу, але воно вже давно перевищило свого американського конкурента як найбільший світовий центр казино. У 2010 році дохід казино Макао перевищив дохід усього штату Невада. Крім того, Макао відоме своєю чудовою архітектурою.

Історія Макао є яскравим прикладом глобалізації та економічного зростання Китаю. Роль міжнародних казино в цьому процесі була надзвичайно важливою, оскільки вони стали двигуном розвитку регіону. Економічне зростання китайських громадян призвело до збільшення їхньої мобільності та бажання подорожувати, а також до активнішої участі в азартних іграх.

Макао повернувся під суверенітет Китаю в 1999 році, ставши спеціальним адміністративним районом, зі своєю автономною політичною системою і законодавством. Цей регіон є єдиним в рамках Великого Китаю (що включає Китай, Гонконг і Макао), де азартні ігри є легальними.

Незважаючи на те, що Макао займає всього лише десятку частину площі Лас-Вегаса (32 кв. км) і має населення всього близько 680 000 осіб, до пандемії він генерував в шість разів більше доходів, ніж знаменитий гральний центр США. У 2022 році прибутки від азартних ігор в Макао склали 36 мільярдів доларів. Сьогодні, однак, місячний дохід індустрії впав до 300 мільйонів доларів, порівняно з 659 мільйонами в Лас-Вегасі. [34].

Історія азартних ігор у Макао, колишній португальській колонії, починається ще в 16 столітті, коли місто було засноване як торговельний пост. Китайські робітники-іммігранти, які прибули до Макао, почали грати в азартні ігри як спосіб розваги, і незабаром імпровізовані ігрові майданчики заповнили вулиці міста. Через великий інтерес до грального бізнесу серед робітників, у 1847 році португальська адміністрація офіційно легалізувала азартні ігри та запровадила на них податки.

До 1999 року Макао став осередком організованої злочинності, яка змагалася за контроль над VIP-ігровими кімнатами. Ці приватні приміщення

для ігор з високими ставками стали важливою частиною успіху Макао, що виділяло його серед інших міст, де також розвинений гральний бізнес.

Успіх Макао значною мірою зумовлений його орієнтацією на висококласних клієнтів, які готові ставити великі суми. Казино Макао спочатку створювалися навколо VIP-кімнат, що були основними приміщеннями для гравців з великими ставками. Для залучення багатих клієнтів казино укладали угоди з промоутерами азартних ігор, які отримували вигоду від залучення заможних гравців.

Зараз в Макао працює 33 наземних казино, які включають близько 850 гральних столів і 4 000 ігрових автоматів. Найвідоміші казино в Макао: Galaxy Macau, Wynn Macau, City of Dreams, Grand Lisboa і Venetian [32].

Сінгапур є домом для двох величезних казино — Marina Bay Sands і Resorts World Sentosa. Згідно з даними Singapore Tourism Board, у 2020 році загальний дохід від гральної індустрії в Сінгапурі становив 1,5 мільярда доларів США.

Marina Bay Sands і Resorts World Sentosa є основними гральними комплексами в місті. Resorts World Sentosa, розташоване на одному з найкрасивіших островів Сентоза, є найбільшим гральним курортом у Сінгапурі, з більш ніж 2,5 тисячами ігрових автоматів і понад тисячею гральних столів. Marina Bay Sands, з його вражаючим дизайном, спроектованим архітектором Моше Сафді, також пропонує великий вибір розваг, включаючи ресторани, кінотеатри, боулінг, басейн та понад 600 столів і 1,5 тисячі автоматів. Обидва ці комплекси входять до числа найбільш розкішних і престижних казино в Азії та світі. Водночас варто зазначити, що онлайн-казино в Сінгапурі є забороненими за законом.

Маніла, столиця Філіппін, також має кілька великих казино. Згідно з даними Philippine Amusement and Gaming Corporation (PAGCOR), у 2022 році доходи від грального бізнесу на Філіппінах склали 1,1 мільярда доларів США.

За результатами досліджень, гральний ринок в Азії розвивається дуже швидкими темпами. Згідно з прогнозами компанії Research and Markets, у 2022 році обсяг ринку гемблінгу в Азії досяг 182,8 мільярда доларів США, і очікується, що він зросте до 207,2 мільярда доларів до кінця 2024 року. Цей ріст зумовлений зростанням туристичних потоків, появою більш багатих клієнтів і підвищенням доходів у ряді регіонів [31].

Азартні ігри в Індії легальні лише в трьох штатах: Гоа, Сіккім та Даман. Ринок гемблінгу в країні суворо контролюється, і лише кілька великих компаній займають домінуючі позиції на ньому. Однією з таких є DeltaCorp, яка володіє трьома з шести ліцензій на офшорні ігри в Гоа. Проте доступ до казино обмежений, оскільки вони можуть працювати лише в межах п'ятизіркових готелів. Хоча інтерес до азартних ігор в Індії великий, через величезне населення значна частина людей не має доступу до таких розваг.

Гоа є головним центром азартних ігор в Індії, де зосереджені найбільші гральні комплекси, такі як Deltin Royale, Casino Pride та Deltin Jaqk. Одним з найбільш популярних видів розваг є плавуче казино на великому судні. Перший наземний гральний комплекс "Deltin Daman" було відкрито в 2017 році, і він має понад 1500 місць для гри, 30 ігрових столів та 1000 гральних автоматів.

Що стосується онлайн-гемблінгу, ситуація в Індії є дещо суперечливою. З одного боку, уряд не видає ліцензії на онлайн-ігри, з іншого — в країні немає чітких законодавчих заборон щодо цього виду азартних розваг. Проте існують регуляції, які можуть обмежувати розширення онлайн-платформ. Наприклад, онлайн-покерні платформи не мають можливості отримувати іноземні інвестиції або укладати партнерства з іноземними компаніями. Крім того, уряд має право заблокувати доступ до гральних сайтів з інших країн, що обмежує можливості для гри в слоти та ставок на спорт [31].

Таким чином, міжнародні гральні курорти, зокрема в Лас-Вегасі, Макао, Монте-Карло і Сінгапурі, залишаються основними осередками грального туризму. Лас-Вегас, який є одним із найбільших світових центрів

гравального туризму, у 2022 році зафіксував збільшення кількості відвідувачів на 25% порівняно з попереднім роком. Під час пандемії місто пережило серйозний спад, однак після відновлення туризму завдяки широкому впровадженню санітарних протоколів та відновленню авіасполучення, гравальна індустрія швидко повернулася на рівень до пандемії.

Аналогічні тенденції спостерігаються й у Макао, який є ключовим центром гравального туризму в Азії. Протягом 2022-2023 років Макао відновив свою роль одного з найбільших гравальних центрів світу, з доходами від гравальної індустрії, що перевищили \$36 мільярдів у 2023 році.

У Північній Америці гравальний туризм активно розвивається завдяки Лас-Вегасу та численним казино, розташованим в інших штатах США. Прогнозується, що до 2024 року доходи від гравального туризму в США можуть перевищити \$60 мільярдів. Окрім цього, поширення гравальних закладів у Канаді та Мексиці створює додаткові можливості для розвитку цієї галузі.

Азія, зокрема Макао та Сінгапур, є важливими центрами для гравального туризму. У Макао в 2023 році гравальна індустрія демонструвала значне зростання після падіння в період пандемії. Також цікавою тенденцією є розвиток казино в Індії, де спостерігається високий попит на азартні ігри. Європа продовжує залишатися важливим регіоном для гравального туризму, зокрема в Монако та Франції. Монако з його казино є популярним напрямом для заможних туристів. Прогнозується, що в 2024 році Монако збільшить свої доходи від гравального туризму на 15-20%.

Австралія також є важливим гравцем на ринку гравального туризму. Австралійські казино, зокрема в Сідней та Мельбурні, продовжують розвиватися, і в 2024 році прогнозується зростання доходів від гравального туризму на 10-12%.

За останні роки ринок азартних ігор значно зріс. У 2023 році його обсяг склав \$540,27 млрд, а до 2024 року очікується зростання до \$580,36 млрд, що означає середньорічний темп росту (CAGR) 7,4%. Це зростання обумовлене

розвитком ринків, що розвиваються, збільшенням числа жінок-гравців та зростанням інтересу до ставок на кіберспорт.

2.2. Легалізація та нормативно-правове забезпечення грального бізнесу в Україні

Гральна індустрія (азартні ігри, гемблінг) має важливе значення для економічного та соціального розвитку багатьох високорозвинених країн, таких як Австралія, Великобританія, Бельгія, Данія, Іспанія, Канада, Нідерланди, Німеччина, США, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція та інших. Сьогодні світовий ринок азартних ігор оцінюється в понад 80 мільярдів доларів США. Легалізація та інтеграція грального бізнесу в національну економіку сприяє створенню нових робочих місць, розвитку соціальної інфраструктури та стабільному наповненню державних і місцевих бюджетів через податки та ліцензійні збори. Однак азартні ігри також можуть стати причиною серйозних соціальних проблем, зокрема залежності від ігор — лудоманії. Дослідження показують, що лудоманія, за своїм впливом на психічний стан людини, стоїть поряд з такими серйозними захворюваннями, як алкоголізм і наркоманія. За останні десять років ця проблема значно поширилася серед населення.

Особливо яскраво ця негативна тенденція проявилася в період пандемії COVID-19 (2019–2021 років), коли стрес та карантинні обмеження призвели до різкого зростання кількості онлайн-гравців, що, у свою чергу, сприяло поширенню ігрової залежності. Проблеми, пов'язані з гемблінгом, вимагають ефективного правового регулювання, яке забезпечить з одного боку максимальну соціально-економічну вигоду від грального бізнесу, а з іншого — мінімізує його негативний вплив на психічне здоров'я та добробут громадян.

Офіційна заборона грального бізнесу в 2009 році призвела до тривалої паузи в дослідженні адміністративно-правових аспектів його функціонування

та розвитку. У період з 2009 по 2020 роки азартні ігри в Україні перемістилися до тіньового сектору економіки, а основна увага юридичної спільноти була зосереджена на боротьбі з ними як з нелегальною формою підприємницької діяльності. Оскільки протидія нелегальному гральному бізнесу здійснювалася здебільшого через кримінальне право, більшість наукових досліджень того часу належала до цієї галузі права.

Основним елементом законодавчої бази, що регулює гральний бізнес в Україні, є Закон України від 14.07.2020 р. № 768-IX «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор». Цей закон визначає основні терміни, що стосуються грального бізнесу, зокрема поняття «азартна гра» та окремих видів азартних ігор. Він також визначає мету та принципи державної політики в цій сфері, структуру та правовий статус органів, відповідальних за регулювання, нагляд і контроль. Закон встановлює загальні вимоги до організаторів і учасників азартних ігор, правила боротьби з ігровою залежністю (лудоманією), а також вимоги до грального обладнання. Окрім цього, він включає спеціальні правила для організації онлайн-азартних ігор, а також порядок проведення ігор у казино, залах гральних автоматів, покерних турнірів та букмекерської діяльності. Важливою частиною закону є правові та організаційні основи ліцензування у сфері азартних ігор, а також визначення підстав та заходів фінансової відповідальності за порушення вимог законодавства в цій галузі.

Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» є спеціальним (базовим) нормативним актом для регулювання суспільних відносин у цій сфері і має першочергове значення у разі будь-яких колізій з іншими законами України. У разі протиріч між цим законом та іншими нормативними актами застосовуються саме його положення. Це прямо зазначено в частині 3 статті 3 цього Закону. Аналіз положень Закону України від 14.07.2020 № 768-IX «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» свідчить, що в цілому він відповідає як об'єктивним потребам суспільства,

так і міжнародним тенденціям розвитку грального бізнесу. Серед беззаперечних переваг Закону можна виділити послідовне впровадження принципів відповідальної гри, комплексний підхід до врахування як позитивних, так і негативних аспектів гральної діяльності, спрямованість на профілактику та зменшення наслідків ігрової залежності, детальне регулювання організації онлайн-азартних ігор, а також збалансоване врахування публічних та приватних інтересів. Важливими рисами є чітко продумані вимоги та процедури ліцензування у цій сфері, жорсткий контроль за діяльністю операторів азартних ігор при одночасному забезпеченні їх економічних прав і свобод.

Однак аналіз національної правозастосовної практики та зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання у сфері азартних ігор вказує на певні недоліки Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор».

Одним із таких недоліків є неоднозначність у визначенні сутності азартних ігор, а також у переліку ігор, які підпадають під це визначення або виводяться з нього [47]/

Згідно з пунктом 1 частини 1 статті 1 Закону, азартною грою є «будь-яка гра, умова участі в якій полягає у внесенні гравцем ставки, що надає право на виграш (приз), ймовірність отримання якого та його розмір частково або повністю залежать від випадковості, а також від знань і майстерності гравця».

Хоча Закон не містить чіткого переліку дозволених азартних ігор, з його тексту можна зробити висновок, що до таких ігор належать: циліндричні ігри (рулетка), карткові ігри (включаючи покер), ігри з кістками, ігри на гральних автоматах, букмекерські ставки та ставки на тоталізатор (пункти 2, 3, 19 частини 1 статті 1 і частина 1 статті 2 Закону). Водночас, частина 3 статті 2 Закону уточнює, що азартною грою не є гра, в якій відсутня хоча б одна з таких ознак: ставка, можливість виграшу або програшу (призу), і ймовірність виграшу (призу) та його розмір частково або

повністю залежать від випадковості. Однак частина 5 цієї ж статті зазначає, що до азартних ігор не відносяться: творчі конкурси і спортивні змагання (пункт 1), більярд, кеглі (боулінг) та інші ігри, що не передбачають отримання призу (пункт 2), ігри на автоматах типу «кран-машина» з речовими призами (пункт 3), лотереї (пункт 4), а також спортивний покер (пункт 5).

Суперечливість наведених положень полягає в наступному. По-перше, з визначення поняття азартної гри в законі прямо випливає, що ймовірність виграшу залежить частково або повністю від випадковості, а також від майстерності та знань гравця. Однак це визначення містить очевидну логічну суперечність: якщо результат гри повністю залежить від випадковості, то знання і навички гравця не можуть впливати на ймовірність виграшу. Яскравим прикладом є ігри з кістками та гральні автомати, результати яких визначаються виключно випадковим чином. Таким чином, з формальної точки зору ці ігри не повністю відповідають визначенню азартної гри, яке наведене в законі.

По-друге, положення про те, що лотереї не є азартною грою, є нелогічним як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Питання організації та проведення лотерей в Україні регулюється окремим нормативним актом — Законом України від 06.09.2012 № 5204-VI «Про державні лотереї». Відповідно до пункту 2 частини 1 статті 1 цього Закону, лотерея визначається як «масова гра, незалежно від її назви, умови проведення якої передбачають розіграш призового (виграшного) фонду серед учасників, і де перемога має випадковий характер, при цьому територія проведення лотереї поширюється за межі однієї будівлі чи споруди, незалежно від способу отримання грошей за участь у грі».

Відповідно до пункту 7 частини 1 статті 1 Закону України «Про державні лотереї», участь у лотерейних розіграшах передбачає ставку — плату учасника за одноразову участь у розіграші державної лотереї чи її окремого тиражу. З цих положень беззаперечно випливає, що лотереї

відповідають всім основним ознакам азартної гри (наявність ставки, можливість виграшу, імовірнісний характер виграшу) і, по суті, є її різновидом. Це підтверджує підхід європейського законодавця: хоча в більшості країн ЄС проведення лотерей і азартних ігор регулюється окремими законодавчими актами, в жодній з них не оскаржується те, що лотерея є видом азартної гри.

Ще одним спірним моментом є роз'яснення в Законі України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» щодо того, що ігри в більярд, боулінг та інші подібні ігри, які не передбачають виграшу, не вважаються азартними (пункт 2 частини 5 статті 2). Проте це твердження фактично суперечить загальним вимогам частини 3 статті 2, яка зазначає, що жодна азартна гра не може існувати без наявності матеріального чи грошового виграшу (призу).

Крім того, ще одним недоліком Закону є непослідовність у встановленні вимог до суб'єктів організації та проведення азартних ігор. Зокрема, хоча Закон вимагає бездоганної ділової репутації від керівників, головних бухгалтерів, власників істотної участі та кінцевих бенефіціарних власників компанії-організатора азартних ігор (пункт 4 частини 1 статті 14), він не передбачає аналогічних вимог до самих компаній, що організовують ці ігри.

Згідно з пунктом 5 частини 1 статті 1 Закону України від 06.12.2019 р. № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», бездоганна ділова репутація визначається як сукупність перевірених даних про фізичну особу, що дають підстави для висновку про відсутність протягом останніх трьох років порушень вимог законодавства у сфері боротьби з легалізацією злочинних доходів, фінансових послуг, запобігання корупції, а також відсутність судимості за тяжкі злочини, що стосуються національної безпеки України, міжнародного правопорядку, громадської безпеки, власності, господарської

діяльності, використання комп'ютерних систем і мереж, а також професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, за умови, що така судимість не була знята або погашена відповідно до вимог закону.

З наведеного визначення можна зробити висновок, що для того, щоб фізична особа мала бездоганну ділову репутацію, необхідно виконання двох основних умов: по-перше, протягом останніх трьох років вона не повинна була вчиняти фінансових, корупційних або інших правопорушень; по-друге, вона не повинна мати судимості за злочини, зокрема в сфері господарської діяльності. Якщо хоча б одна з цих умов не виконана стосовно осіб, що займають відповідні посади в компанії (власників, бенефіціарів), це унеможлиблює отримання ліцензії на організацію та проведення азартних ігор.

Незважаючи на це, цікаво, що попередні правопорушення юридичної особи не накладають жодних обмежень на її участь в організації азартних ігор. Єдине обмеження цього типу зазначено в пункті 3 частини 2 статті 14 Закону України від 14.07.2020 № 768-ІХ «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор», яке передбачає, що організатором азартних ігор не може бути юридична особа, якій судом, що набрав законної сили, заборонено займатися такою діяльністю.

Отже, будь-які порушення, які не відповідають загальним уявленням про бездоганну ділову репутацію, не можуть бути підставою для обмеження участі юридичної особи в гральному бізнесі. Більш того, єдиною передбаченою підставою для заборони здійснення діяльності в сфері азартних ігор є пункт 3 частини 2 статті 14 Закону, однак ця норма не була застосована на практиці. Справа в тому, що жоден акт вітчизняного законодавства не передбачає судового заходу у вигляді заборони юридичним особам займатися організацією азартних ігор. Насправді, відсторонення юридичної особи від цієї діяльності відбувається не через суд, а через анулювання відповідної ліцензії. Таким чином, пункт 3 частини 2 статті 14 можна вважати "неробочою" нормою, оскільки вона не має практичного

механізму реалізації і не застосовується при вирішенні конкретних юридичних питань.

Особливу увагу варто приділити проблемам законодавчого регулювання організації та проведення азартних ігор на гральних автоматах. Відмінно від ряду країн ЄС, де законодавство враховує ризики перебоїв в електропостачанні та пов'язані з цим технічні збої в роботі гральних автоматів (особливо щодо фіксації поточного стану та результатів ігор), український Закон від 14.07.2020 р. № 768-ІХ «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» не містить положень, які б гарантували стабільну та безперебійну роботу таких автоматів. При цьому в Україні проблема забезпечення стабільного електропостачання стає надзвичайно актуальною. Під час повномасштабного вторгнення росія завдала численних ракетних ударів по об'єктах критичної інфраструктури, зокрема, по більшості теплових та гідроелектростанцій, що призвело до серйозних пошкоджень енергетичної мережі. Зокрема, 73% ТЕС виведено з ладу, зруйновано 42 енергоблоки та значну кількість високовольтних трансформаторів. Станом на червень 2024 року Україна втратила понад 8 ГВт потужностей генерації електроенергії. Тривалі стабілізаційні та екстрені відключення електроенергії стали звичним явищем у всіх регіонах країни. Під час таких відключень порушується нормальна робота електронних систем у казино та залах ігрових автоматів, що ускладнює фіксацію поточного стану і результатів ігор, правильне нарахування виграшів та здійснення онлайн-моніторингу.

Найбільш доцільним шляхом вирішення цієї проблеми є обов'язкове оснащення гральних закладів казино та залів гральних автоматів резервними джерелами енергії, що забезпечать безперебійну роботу обладнання під час стабілізаційних або екстрених відключень електроенергії. На нашу думку, така вимога повинна бути закріплена на законодавчому рівні. Для цього пропонується доповнити ч. 1 ст. 15 Закону України від 14.07.2020 р. № 768-ІХ «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення

азартних ігор» новим пунктом 10-1 наступного змісту: «Організатор азартних ігор зобов'язаний забезпечити безперебійну роботу грального обладнання, зокрема, шляхом оснащення гральних закладів казино та залів гральних автоматів резервними джерелами електричного живлення».

Рис. 2.8. Комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення та гармонізацію законодавства

Розроблено автором

З цією метою необхідно:

1. Удосконалити та узгодити термінологію нормативно-правових актів, що регулюють азартні ігри, побудувавши її на основі термінів, використаних у базових законах, таких як «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» та «Про державні лотереї в Україні».
2. Ввести ліцензійну вимогу щодо бездоганної ділової репутації для юридичних осіб, які планують здійснювати діяльність у сфері азартних ігор.

3. Запровадити обов'язкове оснащення гральних закладів казино та залів гральних автоматів резервними джерелами електроенергії, здатними забезпечити безперебійну роботу обладнання під час відключень електроенергії.
4. Провести комплексний перегляд підзаконних актів, що регулюють азартні ігри, забезпечити їх актуалізацію та узгодження з вимогами нормотворчої техніки, а також з вищими юридичними актами, такими як закони і кодекси України.

Підсумовуючи огляд законодавчого регулювання організації та проведення азартних ігор, можна зазначити, що воно містить низку системних недоліків на всіх рівнях (законодавчому, урядовому, відомчому).

Нормативно-правова база в цій сфері є фрагментарною та неузгодженою, що значно знижує її ефективність. Проблеми вітчизняного законодавства щодо азартних ігор суттєво гальмують розвиток галузі та ускладнюють механізми зменшення її негативного впливу на суспільство. Це вимагає комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення та гармонізацію законодавства [46].

2.3. Проблеми розвитку грального бізнесу в Україні в контексті розвитку туризму

Гральні кістки були популярні на території України ще за часів Київської Русі, а з XVII століття особливе поширення набули гральні карти. Проте на сході України, через релігійні переконання, картярські ігри були заборонені з XVII століття, а з XX століття обмеження на азартні ігри стали частиною комуністичної ідеології. Після 1921 року державний контроль над гральним бізнесом посилювався, оскільки його вважали важливою монополією, що приносила значні доходи до бюджету.

З набуттям незалежності, український гральний бізнес значно зріс завдяки переходу до ринкової економіки. Однак до 2009 року в країні не існувало спеціального законодавства для регулювання цієї сфери. Тоді різні

нормативні акти, зокрема «Про систему оподаткування», «Про оподаткування прибутку підприємств», «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» і «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності», допомагали у регулюванні гральної індустрії. Незважаючи на відсутність окремого закону, Україна легалізувала численні види азартних ігор, такі як карти, рулетка, кінні перегони, ігрові автомати та інтернет-казино до 2009 року. [2,3,4,5,].

У 2012 році був прийнятий Закон України «Про державні лотереї в Україні», який надав державі монополію на лотерейний ринок, заборонивши приватним компаніям проводити лотереї. Після заборони грального бізнесу в травні 2009 року, частина капіталу з цієї галузі перемістилася до лотерейного сектору. Згідно з аналітичними даними, підготовленими Міністерством фінансів України, у 2013 році понад 80% всіх ставок у державних лотереях були спрямовані на лотереї, що нагадували заборонені законом азартні ігри.

Ситуація з гральним бізнесом змінилася в 2020 році, коли Президент України Володимир Зеленський підписав Закон від 14 липня 2020 року №768-IX «Про державне регулювання діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор». Цей крок став важливим етапом у відновленні та реорганізації ринку азартних ігор в Україні. [6].

Цей нормативний акт встановлює основні вимоги для регулювання діяльності азартних ігор в Україні, визначаючи правові, економічні, соціальні та організаційні аспекти функціонування цього сектору. Закон визначає дозволені види діяльності в сфері азартних ігор, серед яких: організація та проведення ігор у казино, онлайн-казино, букмекерська діяльність як в офлайн, так і в онлайн-форматах, робота залів гральних автоматів, випуск лотерей, організація онлайн-покеру та ліцензування послуг у цій галузі.

Організатори азартних ігор повинні відповідати високим фінансовим вимогам, використовувати міжнародно визнані стандарти обладнання та дотримуватися обмежень для операторів без ліцензії в Україні. Гравці, що беруть участь у азартних іграх, повинні бути старшими 21 року, а їхня

ідентифікація буде здійснюватися для запобігання участі неповнолітніх. За порушення цих вимог передбачено накладення значних фінансових санкцій.

Крім того, для боротьби з ігровою залежністю створюється реєстр осіб, яким обмежено доступ до азартних ігор, а також вводиться принцип «відповідальної гри», який включає заходи для мінімізації негативних наслідків азартних ігор і підтримки гравців, що мають схильність до лудоманії.

Документ також містить обмеження щодо реклами азартних ігор, включаючи заборону зовнішньої реклами, за винятком вивісок, та обмеження на всі інші види реклами.

Порушення законів України в галузі азартних ігор тягне за собою фінансові, адміністративні та кримінальні санкції. Для регулювання цієї сфери в Україні створена Комісія з розвитку та регулювання азартних ігор, яка є органом державного контролю. Ця комісія відповідає за ліцензування організаторів азартних ігор, ведення відповідних реєстрів та встановлення вимог щодо сертифікації грального обладнання.

Закон також передбачає створення спеціального Фонду в Державному бюджеті України, який буде використовуватися для підтримки медичної, спортивної та культурної сфер. Цей фонд фінансуватиме розвиток медичної системи, підвищення зарплат медичних працівників, будівництво центрів реабілітації та хоспісів, сприятиме розвитку спорту та популяризації здорового способу життя, а також фінансуватиме культурні проекти, включаючи реконструкцію бібліотек, театрів, музеїв та центрів творчості. Кабінет Міністрів України визначатиме порядок спрямування цих коштів.

За даними 2022 року, після легалізації грального бізнесу в Україні, до державного бюджету було спрямовано понад 2,3 мільярди гривень, з яких 800 мільйонів гривень надійшло в 2022 році. На 21 вересня 2022 року в Україні функціонувало 68 легальних гральних закладів, серед яких було 8 казино та 60 залів з гральними автоматами. Однак через військову агресію Росії багато закладів були змушені припинити свою роботу. Наразі, після

численних труднощів, в Україні працює 44 гральних заклади, з яких 5 — це казино, а 39 — зали з ігровими автоматами. [13].

Держава запропонувала всім гравцям працювати прозоро, та сплачувати щорічну ліцензію та податки. Сьогодні гральний бізнес в Україні доволі оподаткований. Тут одні з найвищих зборів у Європі. Зокрема, згідно із законодавством, гральний бізнес сплачує до бюджету:

- 1) Податок на прибуток підприємств (18%);
- 2) Податок на виграш (із суми виплачується ПДФО 18% та військовий збір, що складає 1,5%);
- 3) Дохід від грального бізнесу оподатковується податком на доходи фізичних осіб у розмірі 18%, який обчислюється на основі доходу, вирахованого з виплатами гравцям. Для гральних автоматів ставка податку складає 10% від доходу, а для організаторів лотерей – 30%;
- 4) Сплата ліценцій на кожен вид діяльності та на окермі гральні автомати і столи [13].

На тлі активного розвитку грального бізнесу в Україні, повномасштабне вторгнення росії у 2022 році стало серйозним випробуванням для усієї української економіки, включаючи сектор азартних ігор. В умовах воєнного стану, у квітні 2022 року Верховна Рада ухвалила зміни до Податкового кодексу, що дозволили операторам грального бізнесу перейти на спрощену систему оподаткування, сплачуючи лише 2% від свого доходу. Однак навіть за таких умов деякі гравці на ринку намагались знайти способи зменшити свої податкові відрахування.

Наразі система спрощеного оподаткування була скасована, і уряд повернувся до повного оподаткування галузі. Легальний гральний бізнес продовжує приносити значні доходи до державного бюджету, прикладом чого є 269 мільйонів гривень, сплачених наземними та онлайн-казино тільки в січні поточного року.

На початку війни уряд скоротив вимоги до ліцензування ряду бізнес-галузей, зокрема й грального сектору. Проте в лютому 2023 року Комісія з

регулювання азартних ігор і лотерей (КРАІЛ) оголосила, що уряд планує накласти зобов'язання на легальних операторів азартних ігор виплатити ліцензійні збори за попередній і наступний роки.

Легальний гральний бізнес в Україні наразі перебуває в різних умовах залежно від сегмента. Наземний сектор фактично припинив свою діяльність через війну, хоча деякі заклади все ще працюють в західних регіонах країни. Онлайн-сегмент, в свою чергу, продовжує функціонувати, хоча і в обмежених обсягах порівняно з довоєнним періодом.

Ліцензовані оператори грального бізнесу активно підтримують Україну у боротьбі з російською агресією. Більшість членів Всеукраїнської Ради гемблінгу (UGC), яка об'єднує понад 80% легальних гравців ринку, надають фінансову допомогу Збройним Силам України, організовують благодійні турніри, акції та інші заходи. Вони також переказують частину свого прибутку на підтримку армії, територіальної оборони та гуманітарної допомоги для переселенців.

Компанії, що є частиною UGC, продовжують сплачувати ліцензійні збори, навіть в умовах війни. Це свідчить про їхню впевненість у перемозі України та готовність до розвитку бізнесу після закінчення конфлікту, незважаючи на виклики та невизначеність.

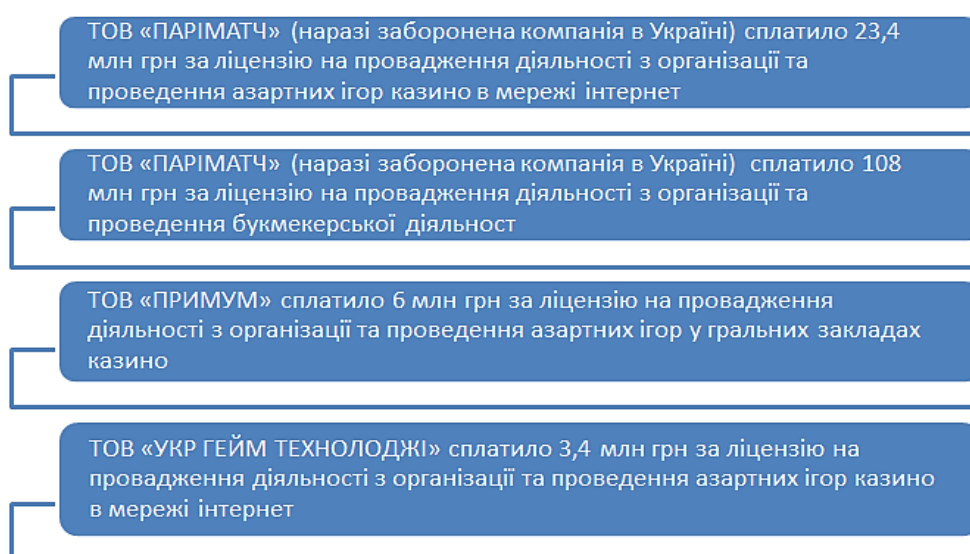

Рис. 2.9. Сума щорічних оплат за наступний (другий) рік дії ліцензій [13]

Гральний бізнес в Україні стикається з проблемами в оподаткуванні та зборі податків. Багато компаній мають труднощі з відшкодуванням ПДВ і виконанням своїх податкових зобов'язань перед державою, що спричиняє додаткові фінансові навантаження на підприємства і загальмовано розвиток галузі.

Крім того, є проблеми з рекламою грального бізнесу. Незважаючи на те, що КРАІЛ встановила обмеження на рекламу гральних послуг, деякі компанії продовжують використовувати агресивну рекламу, що може призвести до проблем з психічним здоров'ям гравців.

У 2024 критичною стала проблема залежності військовослужбовців від онлайн-казино.

24 квітня 2024 року Верховна Рада схвалила законопроект №9256-д про ліквідацію КРАІЛ та посилення контролю за гральним бізнесом. Відповідно до цього законопроекту, КРАІЛ з колегіального органу перетворюється на сервісний інститут, який видаватиме ліцензії за декларативним принципом. В тексті документа також зазначається, що заяву на отримання ліцензії можна буде подати на порталі ДІЯ. Також законопроект передбачає:

1. Обмеження реклами азартних ігор (зокрема неприпустимість спекуляцій на темі війни та волонтерства) та заборону спонсорства;
2. Вдосконалення інструментів контролю за гральним бізнесом (контрольні закупівлі, моніторинг мережі Інтернет та ін.);
3. Встановлення додаткових критеріїв для анулювання ліцензій і підвищення вимог щодо ділової репутації посадових осіб компаній-організаторів азартних ігор;
4. Визначення додаткових інструментів для обмеження відвідування гральних закладів та участі в азартних іграх для потенційно вразливих категорій населення на період військового стану.

Однією з передумов появи законопроекту №9256-д стала петиція під назвою «Обмеження роботи онлайн-казино», що з'явилася на сайті Офісу Президента України наприкінці березня 2024 року.

У петиції було викладено такі вимоги:

1. Заборонити військовослужбовцям азартні ігри та обмежити доступ до онлайн-казино під час воєнного стану.
2. Заборонити рекламу азартних ігор з використанням символіки Збройних сил України та будь-яку іншої, пов'язаної з військовою тематикою.
3. Заборонити співпрацю благодійних фондів з підприємствами, пов'язаними з гральною індустрією.
4. Заборонити прийом благодійної допомоги від підприємств гральної індустрії військовим частинам.
5. Заборонити будь-яку рекламу або публічні згадки про благодійну допомогу військовослужбовцям від підприємств гральної індустрії.
6. Заборонити ломбардам приймати товари подвійного призначення, зокрема тепловізори та дрони.
7. Зобов'язати інтернет-провайдерів і мобільних операторів блокувати вебсайти нелегальних казино.

20 квітня 2024 року було введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Щодо протидії негативним наслідкам функціонування азартних ігор в мережі Інтернет». Рішення включало:

- 1) розробку порядку обмеження реклами азартних ігор, зокрема з використанням символіки ЗСУ;
- 2) заборону реєстрації кількох акаунтів для одного гравця на сервісах онлайн-казино;
- 3) можливість встановлення лімітів витрат перед початком гри для гравця на певний період;
- 4) проведення інформаційної кампанії про небезпеку азартних ігор та лудоманії.

На сьогоднішній день Комісія з регулювання азартних ігор і лотерей (КРАІЛ) запровадила реєстр осіб, які страждають на ігрову залежність. Люди, внесені до цього списку, не можуть відвідувати гральні заклади. Вони

можуть потрапити до реєстру за власним бажанням (із терміном обмеження від 6 місяців до 3 років), за зверненням родичів першого ступеня (обмеження на 6 місяців) або за рішенням суду.

Для попередження гральної залежності КРАІЛ веде реєстр осіб, для яких обмежений доступ до азартних ігор, в тому числі онлайн-казино.

Проте потрапити у Реєстр можна лише в трьох випадках:

- 1) якщо гравець добровільно подає запит на самообмеження;
- 2) якщо родичі подають заяву про обмеження користувача, і КРАІЛ її приймає;
- 3) за рішенням суду.

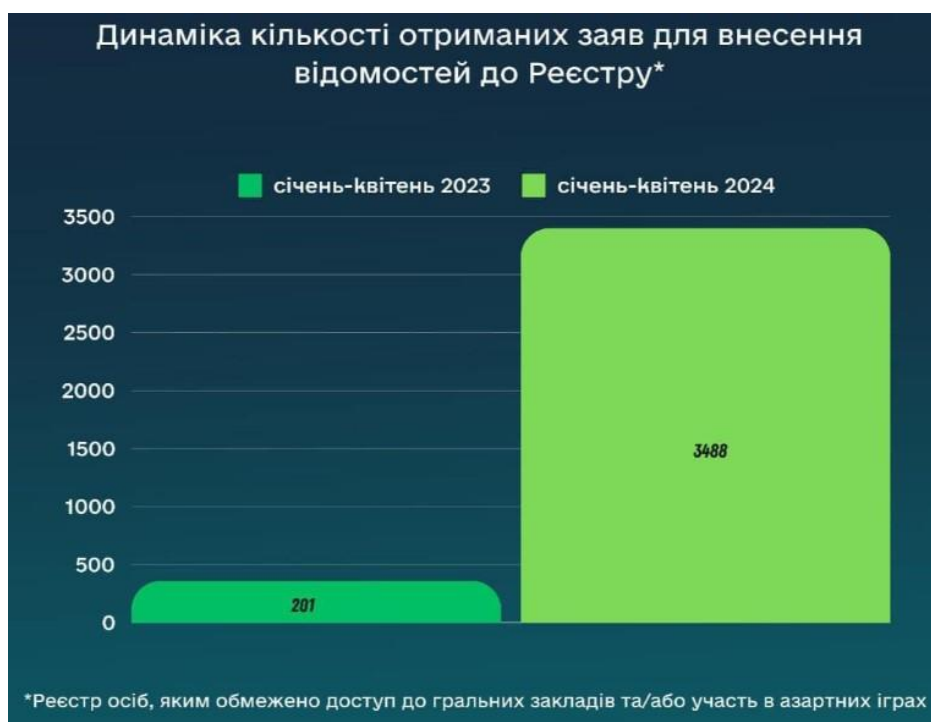

Рис. 2.10. Динаміка кількості отриманих заяв про самообмеження для внесення в реєстр осіб, для яких обмежений доступ до азартних ігор, за 2024 рік [45]

Загалом, за даними Комісії, станом на початок травня 2024 року реєстр містив відомості про 6933 осіб. Крім того, збільшилася кількість отриманих заяв про самообмеження участі осіб в азартних іграх. [45]

Так, у березні 2022 року уряд ухвалив рішення про спрощення вимог щодо ліцензування для деяких секторів економіки, зокрема для грального бізнесу. Однак вже у лютому 2023 року Комісія з регулювання азартних ігор і лотерей (КРАІЛ) повідомила про розробку змін до постанови Кабміну, які зобов'язуватимуть легальних офлайн-операторів сплатити ліцензійні збори за два роки — як за минулий, так і за поточний, що може призвести до уповільнення розвитку легального ринку та змусити його повернутися в тінь.

Річні ліцензії грального бізнесу в Україні є найбільшими в Європі:

- 1) 72 млн грн для казино у Києві;
- 2) 36 млн грн для казино в інших містах;
- 3) 9 млн грн для залів ігрових автоматів зі слотами;
- 4) 6 млн грн для платформ онлайн-покеру.

До запровадження системи державного онлайн-моніторингу, оператори букмекерських контор та онлайн-казино сплачували ліцензійний збір в розмірі, що був в три рази вищий, тому щорічно оплата складала 108 млн грн та 23,4 млн грн відповідно.

Також, організатори казино мають зобов'язання сплачувати наступні платежі:

- 1) 17 тис. євро за ліцензування одного столу без рулетки;
- 2) 33 тис. євро за столи з рулеткою;
- 3) 1150 євро за кожний ігровий автомат.

Збір за фізичний букмекерський пункт складає 5735 євро. Протягом останніх років гральна індустрія та влада України ведуть діалог про нову легалізацію цієї сфери з реформуванням системи оподаткування. У червні 2020 року у Верховній Раді зареєстрували законопроект, який передбачає:

- 1) скасувати потрійну вартість ліцензій для операторів азартних ігор;
- 2) зберегти податок на прибуток за загальною ставкою 18%;
- 3) запровадити єдиний податок на валовий ігровий дохід (gross gaming revenue, GGR) — в розмірі 10%;
- 4) зберегти податок на прибуток за загальною ставкою 18%.

Згідно з положеннями закону, казино можуть функціонувати виключно в готелях категорії "п'ять зірок" та "чотири зірки", які мають не менше ніж 100 номерів, або в спеціальних зонах, визначених Кабінетом Міністрів України. Щодо гральних автоматів, їх можна розміщувати лише в готелях категорії "три", "чотири" та "п'ять зірок", при цьому їх заборонено встановлювати в будівлях органів влади, культових спорудах і на відстані менше 500 метрів від навчальних закладів. Також закон встановлює обмеження на кількість автоматів і визначає процедуру їх розміщення через електронні аукціони, з урахуванням місцевих особливостей.

Рис 2.11. Податкові надходження з туристичної галузі [48]

За даними дослідження Ribas Hotel Group, туристична галузь України продовжує відновлюватися, незважаючи на складнощі, спричинені війною, пандемією COVID-19, анексією Криму та окупацією частини територій.

В Україні спостерігається помітне зростання в сегменті готелів, які управляються національними операторами, такими як Ribas Hotels та Optima Hotels, особливо в таких містах, як Буковель, Львів, Вінниця, Хмельницький

та інших регіонах. Лідерами за кількістю готелів в країні є Optima Hotels (64 готелі), Ribas Hotels (21 готель) та Premier Hotels and Resorts (11 готелів).

Крім того, продовжується поступове збільшення кількості міжнародних готелів. Наприклад, у травні 2017 року відкрився Park Inn by Radisson Troitska, у листопаді того ж року — Mercure Kyiv Congress, у березні 2018 року — Aloft/SkyLoft, а в серпні 2022 року — Best Western Plus Market Square Lviv. Серед іноземних мереж найбільше готелів в Україні представлено брендами Accor (9 готелів) та Radisson (5 готелів).

РОЗПОДІЛ ДІЮЧИХ ГОТЕЛІВ В УКРАЇНІ

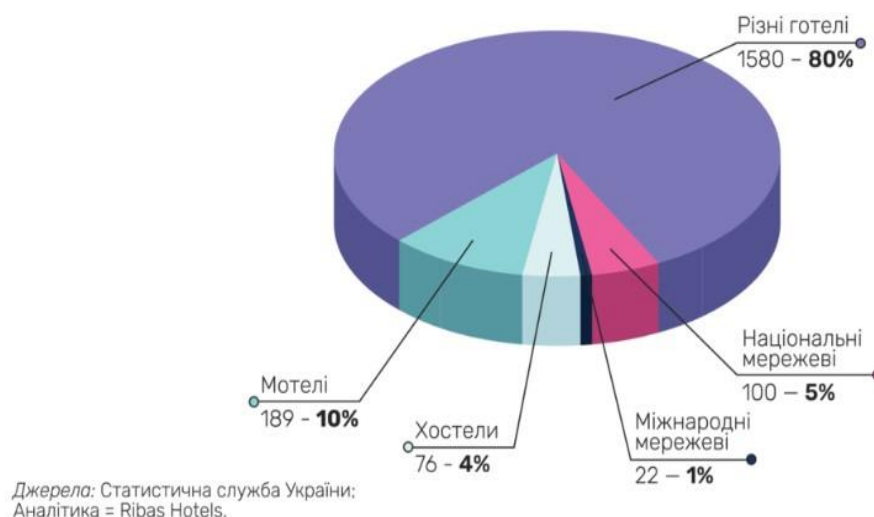

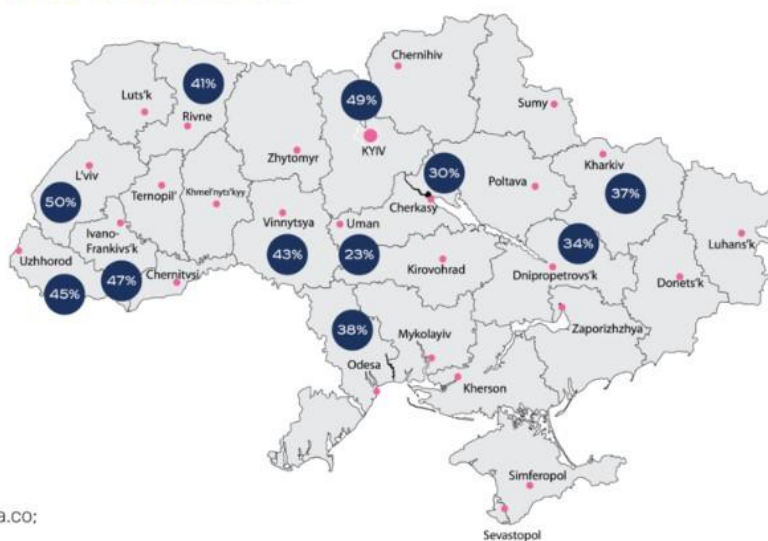
Рис 2.12. Розподіл діючих готелів в Україні на 2024 рік [49]

Станом на середину 2024 року завантаженість готельних номерів в Україні стабілізувалася на рівні 34-38%, при цьому в окремих популярних регіонах, таких як Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська області, цей показник перевищує 60-70%, що співвідноситься з рівнями завантаження в провідних туристичних центрах світу. [49]

Для організації азартних ігор необхідно отримати ліцензію, яка дозволяє використовувати лише один бренд, пов'язаний з організатором. Інвестори, які будують нові п'ятизіркові готелі, можуть отримати

інвестиційну ліцензію на 10 років безкоштовно, або ж така ліцензія може бути надана після затвердження інвестиційного проекту Кабінетом Міністрів України.

ЗАПОВНЮВАНІСТЬ ГОТЕЛІВ В ДЕЯКИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ У Q2 2024

Джерела: Готельний агрегатор www.airdna.co;
Узагальнення та аналітика = Ribas Hotels

Рис 2.13. Заповнюваність закладів розміщення в Україні [49]

Крім того, закон вимагає від онлайн-казино обов'язкове використання сертифікованих систем і підключення до онлайн-моніторингу. Ігри повинні проводитися в доменній зоні .UA, а також надається можливість гравцям встановлювати обмеження на витрати та час. Для покерних турнірів визначаються особливі вимоги до приміщень і правил проведення змагань.

В Україні існує численна кількість нелегальних казино, які працюють без ліцензії, що значно знижує надходження до державного бюджету. На практиці лише близько 10-15% усіх доходів від грального бізнесу оподатковуються, тоді як нелегальні казино активно рекламують свої послуги через смс-розсилки, хоча це заборонено для ліцензованих операторів. Відсутні точні дані або статистика щодо кількості нелегальних казино та їх оборотів у тіньовому секторі.

Проблеми гравального бізнесу в Україні	відсутність чіткої стратегії розвитку гравального сектору
	гравальний бізнес недостатньо працює на користь державі, великий тіньовий сектор
	недосконала система регулювання
	проблеми з оподаткуванням та збором податків
	оплати ліцензії за два роки є непід'ємною для легальних операторів.
	агресивна реклама, що може призвести до проблем з психічним здоров'ям гравців
	повномасштабна війна

Рис. 2.14. Проблеми гравального бізнесу в Україні [13]

Згідно з відкритими даними Мінцифри, у 2022 році гравальна індустрія сплатила лише 80 мільйонів гривень податку на доходи, при цьому податок на прибуток становив нуль. Загальна сума, сплачена за ліцензії, досягла 1 мільярда 160 мільйонів гривень, але більшу частину цієї суми — 771 мільйон — внесли лише кілька великих букмекерських компаній. Для онлайн-казино ця сума становить лише 214,5 мільйона гривень.

Неофіційно оцінки капіталізації тіньового ринку гравальних послуг в Україні сягають близько 100 мільярдів гривень. Вирішення цієї проблеми можливе лише шляхом впровадження системної податкової реформи, яка позбавить можливості для обходу податків і зменшить стимул до нелегальної діяльності.

Легалізація гемблінгу в Україні стикається з рядом серйозних проблем, подібних до тих, що виникають в інших секторах економіки, і здебільшого пов'язаних з тіньовою економікою. Однією з головних проблем є корупція та невідповідальне ставлення до законодавства та норм гравальної індустрії. Хоча багато компаній отримали ліцензії від Комісії з регулювання азартних ігор та

лотерей (КРАІЛ), все ще існують нелегальні оператори, які продовжують свою діяльність без необхідних дозволів, створюючи чорний ринок.

Попри війну, гральний бізнес продовжує відігравати важливу роль у фінансовій системі України. Ліцензовані оператори азартних ігор й надалі сплачують щорічні збори, що підтримує державний бюджет. У 2022 році загальна сума оплати ліцензій за організацію та проведення азартних ігор склала 641,33 млн грн, а в 2023 році щорічні ліцензійні платежі вже досягли 190,8 млн грн.

Основною перешкодою для розвитку грального бізнесу в Україні є відсутність чіткої стратегії для розвитку цього сектору, а також недосконала система його регулювання. Внаслідок цього, українська індустрія гемблінгу значно відстає від інших країн, де азартні ігри успішно сприяють економічному зростанню. Однією з причин уповільнення розвитку галузі стала повномасштабна війна, яка, безумовно, відклала розширення цієї сфери на другий план.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ЯК НАПРЯМКУ ВІДНОВЛЕННЯ ГАЛУЗІ ТУРИЗМ

3.1. Перспективи розвитку грального бізнесу як чинника відновлення туризму в Україні

Багато міст стали важливими туристичними центрами, серед яких найвідоміші — Лас-Вегас і Атлантик-Сіті в США, а також європейські міста, як Монте-Карло та Баден-Баден, які мають багатий історичний спадок у сфері грального бізнесу.

Доступність азартних ігор варіюється в залежності від країни. Існує цікавий парадокс: заборона грального бізнесу в одних країнах може стимулювати розвиток цього ринку в інших. Такі обмеження часто спричиняють туристичні потоки до країн, де азартні ігри дозволені, і ці поїздки зазвичай організуються через туроператорів, спеціалізуючись на відвідуванні казино та інших гральних закладів.

Серед лідерів у рейтингу країн за якістю життя знаходиться Швейцарія, яка славиться своєю політичною стабільністю, низьким рівнем насильства та високим рівнем медичного обслуговування. Більшість країн у топ-10 — це європейські держави, особливо країни Північної Європи, серед яких Ісландія посідає друге місце, а далі йдуть Норвегія, Португалія та Словенія.

У сусідніх Україні країнах, таких як Молдова, Угорщина, Румунія та Польща, азартна діяльність чітко регулюється і контролюється державою. Казино в цих країнах відіграють важливу роль у розвитку грального туризму, ставши ключовим елементом створення і популяризації туристичних напрямків. Міста, які активно розвивають гральний туризм, притягують великі потоки як внутрішніх, так і міжнародних туристів, що приносить значні доходи в економіку цих держав через гральний бізнес. [27].

Слід звернути увагу на те, як повномасштабна агресія росії проти України вплинула на ринок азартних ігор у Східній Європі. Початок 2022 року став роком, який потряс регіон не лише військовими діями, а й

глибокими соціально-економічними наслідками. Внаслідок війни було втрачено тисячі життів, мільйони людей опинилися під загрозою, а агресія Росії знищила інфраструктуру та завдала економічних збитків на суму понад 600 мільярдів євро. Крім того, війна змінила глобальний енергетичний баланс, серйозно пошкодила екологічну ситуацію та спричинила найбільшу кризу переміщення населення в історії. Ці чинники, разом із триваючою кризою, безперечно, вплинули на ринок азартних ігор у регіоні та активність гравців.

Проте, незважаючи на ці глобальні кризи та військові дії в Україні, деякі ринки Східної Європи продовжують демонструвати значний потенціал для розвитку.

Румунія: Одна з найшвидше зростаючих онлайн-ігорних платформ в Європі. Румунія є одним із лідерів у сфері азартних ігор у Східній Європі. Ринок контролюється Національним офісом з азартних ігор (ONJN), який регулює індустрію через місцеві ліцензії, доступні для приватних операторів. Протягом останніх кількох років Румунія демонструє стабільне зростання у цій сфері. У 2021 році обсяг валового ігрового доходу (GGR) зріс на 84%, а в 2022 році — на 39%. Найзначніше зростання було зафіксовано під час пандемії COVID-19, коли GGR збільшився на 88%. Однак після цього показники стабілізувалися, і зростання в 2021 році було поміркованим — лише 9%. [28].

Швидке зростання, яке спостерігалось у 2020 році, стало рекордним серед усіх регульованих онлайн-ринків Європи. Це відбулося після того, як ринок зріс на 50% у 2018 році та на 39% у 2019 році, а загальний обсяг гральних доходів (GGR) за період з 2016 по 2020 рік зріс більш ніж у 7 разів.

Румунія входить до п'ятірки лідерів Європи за часткою онлайн-гемблінгу, що становить 56,7%, поступаючись лише Великобританії (59,3%) та Данії (59,4%). За даними статистики, частка онлайн-ставок зросла до 60%, що майже вдвічі більше за 30% частки казино-продуктів. Покер, лотереї та бінго разом складають менш як 10% ринку.

Ліцензовані онлайн-оператори в Румунії сплачують 16% податок на доходи від азартних ігор, але не менше 100 000 євро на рік. Уряд країни активно працює над удосконаленням регулювання індустрії. Наприклад, законопроект, який передбачав 40% податок на прибуток від азартних ігор, був значно змінений, зменшивши податкове навантаження в кілька разів в залежності від обсягу виведення коштів.

Чехія з 2017 року здійснює повне регулювання онлайн-гемблінгу під контролем Міністерства фінансів. Законодавство дозволяє усі основні види онлайн-гемблінгу, включаючи ставки на спорт, лотереї, казино та карткові ігри.

За даними Міністерства фінансів Чехії, з 2017 по 2022 рік обсяг валового ігрового доходу (GGR) зріс з майже 330 мільйонів євро до 800 мільйонів євро. Період з 2010 по 2017 рік характеризувався стабільним зростанням понад 20% щорічно, але у 2018 році зростання сповільнилося до 3,1%, після чого в 2019 році знову перевищило 20%. Основне зростання GGR спостерігалось в онлайн-іграх, що було пов'язано з обмеженнями через пандемію Covid-19 і заборону на проведення великих спортивних подій. Доходи онлайн-букмекерів у Чехії зросли майже вдсятеро за останнє десятиліття, охоплюючи як старі, так і нові системи ліцензування. Однак у 2020 році вони зменшилися на 1,7%, досягнувши 7,6 мільярда чеських крон (298 мільйонів євро), через порушення спортивного календаря.

Онлайн-сегмент становить 10% загального доходу ринку азартних ігор Чехії, зростаючи трохи менше ніж на 50%. У 2022 році найбільшу частку серед гральних продуктів займали ставки на спорт (48% GGR), за ними йшли казино (40%), лотереї (10%) та покер (2%). [30].

Оподаткування на ринку азартних ігор в Чехії встановлено на рівні 23% від загального оподаткованого доходу для більшості ігор, за винятком лотерей та "технічних ігор", таких як онлайн-покер, рулетка і ігрові автомати, які оподатковуються за найвищою ставкою у світі — 35%. Крім того, список заблокованих сайтів, складений Міністерством фінансів, значно ускладнює

вихід на чеський ринок для нелегальних операторів. З 2018 року для забезпечення прозорості Міністерство фінансів зобов'язане отримувати судовий дозвіл перед додаванням нових доменів у блокувальний список.

Польща є складним, але перспективним ринком для гральної індустрії. У країні азартні ігри регулюються державною монополією, за винятком онлайн-ставок та рекламних лотерей. Ліцензії на букмекерську діяльність доступні лише для приватних операторів, але вони дозволяють лише ставки на спорт і кінні перегони, без можливості надавати інші онлайн-продукти. Військова агресія Росії проти України серйозно ізолювала Росію від світового грального ринку. Наслідки для російської гральної індустрії очевидні, зокрема через скасування великих спортивних подій, таких як Ліга чемпіонів УЄФА та Гран-прі Формули-1, а також введення міжнародних санкцій.

Загальна економічна криза впливає на гральні ринки Східної Європи через зміну на ринку енергоносіїв та інфляцію. В результаті зниження доходів людей зменшується обсяг витрат на розваги. Однак це не означає, що люди перестали витрачати гроші на азартні ігри. Гемблінг та ставки залишаються популярними, адже вони дають емоційний відпочинок і допомагають зняти стрес у часи глобальних криз. Останні дослідження ринку показують, що інтерес до беттінгу в Східній Європі зберігається стабільно високим, а пік активності припадає на вихідні та великі спортивні події.

Хоча через кризу індекси активності трохи знизилися порівняно з до війною рівнями, загальний рівень інтересу до азартних ігор в регіоні залишається стабільним. За винятком росії, Білорусі та України, інші країни Східної Європи демонструють стійке зростання ринку азартних ігор. Практично в усіх країнах Європи гральний бізнес є легальним і важливим сектором економіки. Вся діяльність на цьому ринку регулюється на законодавчому рівні. Заборони на азартні ігри не забезпечують ефективного контролю цієї сфери, адже навіть після легалізації держави можуть не отримувати очікуваних податкових надходжень. Тому лише через

регулювання гральної індустрії та створення конкурентного середовища можна захистити вразливі верстви населення від ризиків, пов'язаних із залежністю від азартних ігор. Такий підхід стимулює гральний бізнес дотримуватися законодавства та принципів соціальної відповідальності.

Підвищення прозорості через регулювання і легалізацію сектору допомагає знизити рівень корупції і тіньового бізнесу, зокрема у вигляді підпільних казино, які можуть бути контрольовані організованою злочинністю. Важливу роль у відновленні репутації ринку азартних ігор також відіграють соціологічні дослідження, що проводяться на державному рівні, зокрема в Україні. Одним із ініціаторів цих досліджень є українська гральна компанія UGC.

UGC, разом з дослідницьким агентством Info Sapience, вперше провела незалежне соціологічне дослідження на тему «Ставлення українців до гемблінгу». Результати цього опитування були оприлюднені 22 листопада 2022 року в пресцентрі інформаційного агентства «Українські Новини».

Методика дослідження включала особисті інтерв'ю з респондентами, проведені вдома за допомогою планшетів. Всього було опитано 1000 осіб віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком Криму та непідконтрольних територій Донецької та Луганської областей. Опитування проводилось в період з 2 по 26 жовтня 2022 року. Згідно з результатами, реформа легалізації азартних ігор в Україні рухається в напрямку, визначеному на самому початку, зокрема, з акцентом на залучення іноземних гравців та розвиток грального туризму.

Тим, кому не виповнився 21 рік забороняється грати в азартні ігри (підтримали 71% прихильників легалізації)

Доходи від ліцензійних платежів за онлайн-сектор казино і покеру мають спрямовуватись на підтримку медичної галузі (70,6%)

Поповнення держбюджету від ліцензійних платежів (у 2021 році держбюджет отримав понад 1 мільярд гривень (67,6%))

Букмекерські компанії є спонсорами спортивної галузі: футбол, баскетбол, бокс, хокей, кіберспорт (63,2%)

50% ліцензійних надходжень за казино та гральні автомати мають спрямовуватись до місцевих бюджетів (60,2%)

Держава має посилити боротьбу з нелегальними закладами азартних ігор (58,1%)

Чіткий список та реєстр осіб, яким заборонено доступ до ігрових закладів та азартних ігор (57,6%)

Держава контролює рекламну компанію гемблінгу, щоб захистити населення від формування думки, що азартні ігри є джерелом доходів чи альтернативою роботи (51,9%)

Легалізація азартних ігор має стимулювати ріст кількості туристів (49,8%)

Держава гарантує виплату виграшів та доброчесність компаній-організаторів (49,1%)

Рис. 3.1. Аргументи українців щодо легалізації грального бізнесу

Розроблено автором за матеріалами: [16]

В умовах повернення азартних ігор в легальне русло з'явилося багато неправдивих тверджень, зокрема, що 80% українців проти легалізації гемблінгу. Проте результати дослідження спростовують ці заяви. Лише 56,8% опитаних не підтримують жоден з аргументів на користь легалізації азартних ігор, тоді як 43,2% респондентів висловили підтримку хоча б одному з таких аргументів.

Серед тих, хто підтримує легалізацію, 46,4% складають чоловіки, а 40,4% — жінки. Найбільша підтримка гемблінгу зафіксована серед респондентів віком від 18 до 34 років, де підтримка становить 50,6%.

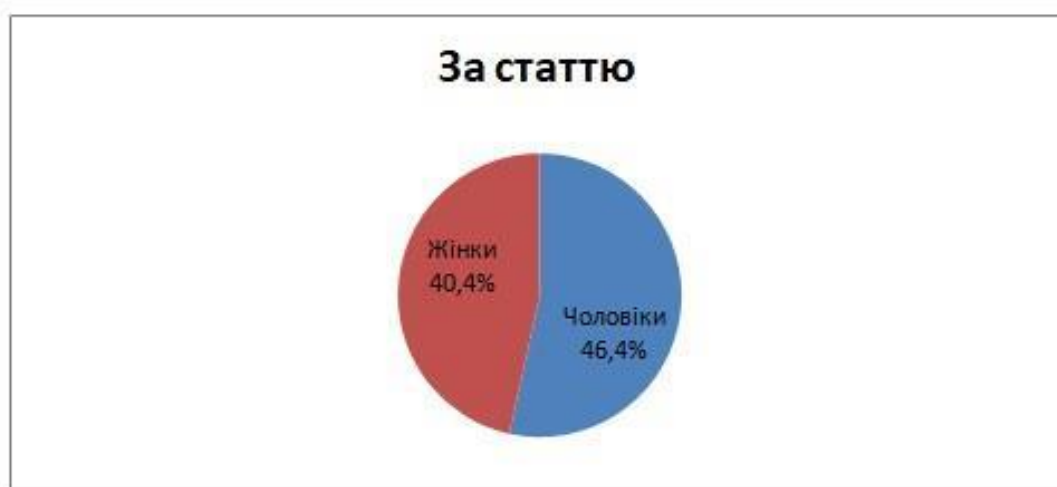

Рис 3.2. Результати опитування українців, щодо підтримки аргументів стосовно легалізації гарльного бізнесу в Україні, за статтю

Розроблено автором за матеріалами: [16]

Також варто відзначити досить позитивні результати вікових груп від 35 до 54 років та старше 55 років – 43,4% та 37,5% відповідно виражають підтримку хоча б одного з аргументів.

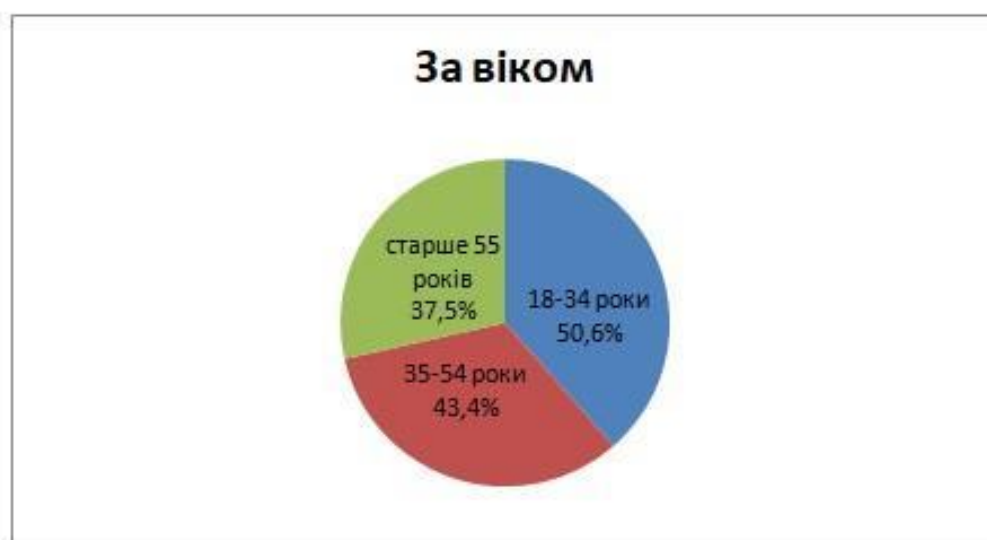

Рис. 3.3. Результати опитування українців, що підтримують аргументи стосовно легалізації гарльного бізнесу в Україні, за віком

Розроблено автором за матеріалами: [16]

Популярність гемблінгу серед молоді можна пояснити тим, що це покоління звикло до цифрових технологій і без проблем адаптується до онлайн-простору, включаючи сферу азартних ігор. Легалізація азартних ігор є кроком уперед, а покерні турніри, як змагання, відмінно підходять для молодих людей, оскільки їм властивий дух суперництва та бажання досягати перемоги.

Дослідження також спростувало популярний міф про те, що легалізація азартних ігор призведе до масової залежності серед українців. Насправді, результати показали, що більшість громадян не мають схильності до азартних ігор: протягом останніх п'яти років 92,3% українців не брали участі в гральних активностях (серед них 88,3% чоловіків і 95,6% жінок). [14].

Серед тих, хто грав у азартні ігри, респонденти виявили захопленість наступними видами:

1. Ставки в букмекерських компаніях (1,8%);
2. Ігрові автомати (1,6%);
3. Онлайн-казино (0,8%);
4. Оффлайн-казино (0,8%);
5. Онлайн-покер на гроші (0,6%) [14].

Рис.3.4. Результати вподобань респондентів за видами азартних ігор

Розроблено автором за матеріалами: [16]

Дослідження також виявило цікаві результати щодо намірів українців брати участь в азартних іграх у майбутньому. Згідно з даними, лише 7,2% респондентів висловили бажання грати на гроші, тоді як 92,8% або відмовилися від цієї ідеї, або ще не визначилися. Варто зазначити, що 12,3% чоловіків готові спробувати азартні ігри, у порівнянні з лише 3% жінок. Це може бути пов'язано з тим, що чоловіки, як правило, мають більш виражену схильність до азарту та схильні витратити гроші на розваги, тоді як жінки зазвичай більше захоплені шопінгом або придбанням матеріальних речей.

Що стосується вікових груп, то серед молоді віком від 18 до 34 років готовність брати участь у азартних іграх виявили 13,3% респондентів, серед осіб 35-54 років – 8,2%, а серед старших 55 років – лише 1,7%. Найбільший інтерес серед потенційних гравців викликають такі види азартних ігор:

1. Ставки в букмекерських компаніях (4,5%);
2. Ігрові автомати (4,1%);
3. Казино (3,4%);
4. Онлайн-казино (3,2%);
5. Онлайн-покер на гроші (2,7%) [16].

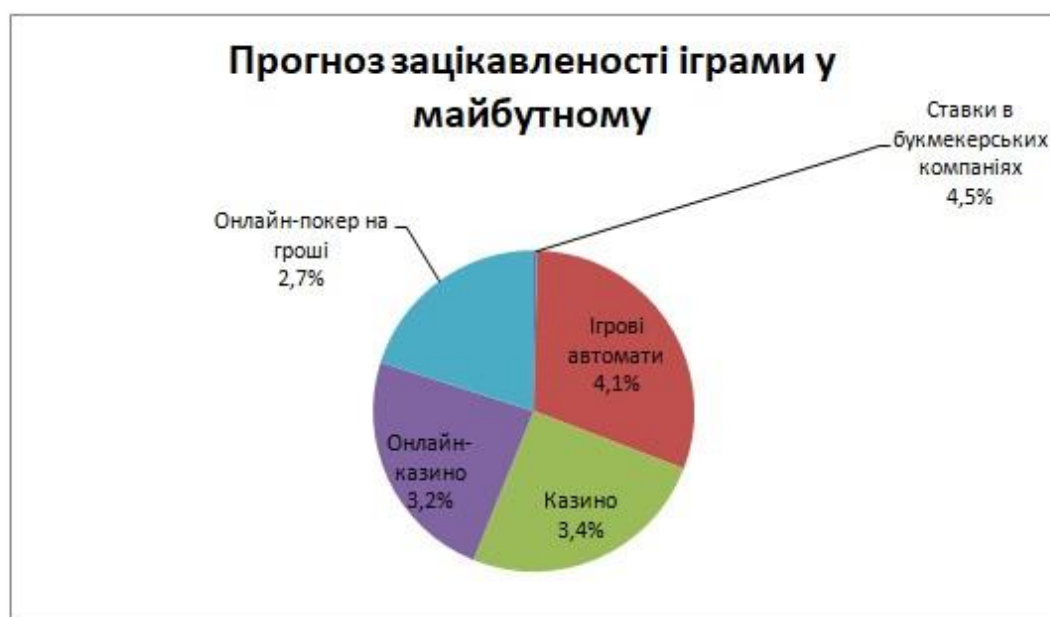

Рис. 3.5. Прогноз вподобань респондентів за видами ігор

Розроблено автором за матеріалами: [16]

Кожен із учасників грального ринку України визнає, що проведення соціальних досліджень є важливим і позитивним фактором для розвитку індустрії. За висновками операторів, такі дослідження мають безпосередній вплив на формування легального гемблінг-ринку в Україні. Це особливо актуально для аналізу ставлення українців до азартних ігор, де компанії активно інформують громадськість про відповідальну гру та акцентують увагу на гемблінгу як розвазі, а не як способу заробітку.

Легалізація грального бізнесу в Україні у 2020 році відкрила нові перспективи для поповнення державного бюджету та створення додаткових робочих місць. Цей сектор може стати важливим елементом для відновлення країни після війни. Підприємства різних галузей відчули наслідки трьох хвиль мобілізації та евакуації людей, що спричинило дефіцит робочої сили в окремих регіонах і її надлишок в інших. Ці зміни вимагають від компаній швидкої адаптації до нестабільної ситуації з робочою силою. Одним з найважливіших завдань для українських підприємств є збереження кваліфікованих кадрів.

Легалізація грального бізнесу сприяє розвитку суміжних галузей, таких як туризм, професійний спорт і спортивні медіа. Однак на 24 березня 2023 року Україна не входила до списку безпечних місць для відпочинку в 2023 році.

Останні чотири роки стали складним періодом для готельного бізнесу, який зазнав численних випробувань, таких як локдаун, війна та перебої з електропостачанням. Це, безумовно, вплинуло на якість обслуговування, взаємодію з клієнтами та операційні процеси. Внаслідок цього змінилися й очікування гостей від готелів. Сьогодні розвиток готельної галузі в Україні має велике значення для економічного прогресу країни, оскільки він сприяє зростанню ВВП, підвищенню зайнятості, покращенню доходів малого та середнього бізнесу та посиленню міжнародної привабливості держави.

У 2024 році готелі повинні прагнути до підвищення стандартів, запроваджуючи нові послуги, враховуючи сучасні виклики, що виникли в країні, та змінюючи підхід до обслуговування гостей. Готельний бізнес стає

не лише про надання місця для ночівлі, але й про створення незабутніх вражень, які змусять гостей повернутися і гральні заклади при готелях є одним із таких факторів.

В Україні діє Комісія з категоризації готелів, яка має повноваження надавати або забирати «зірки» у готелів. Без цієї категоризації готель не зможе отримати дозвіл на розміщення казино, що є обов'язковим для відкриття грального закладу. Комісія активно працює з заявками готелів, які хочуть підтвердити свою «зірковість» або отримати категорію вперше. Часто це пов'язано з наміром готелів запустити казино. Так, наприклад, 14 українських готелів отримали свої «зірки» і відповідно отримали дозволи на відкриття гральних закладів від Комісії з регулювання азартних ігор і лотерей (КРАІЛ).

На даний момент в Україні є 38 готелів, які мають право на відкриття казино чи гральних залів. В деяких з них ці заклади вже функціонують, а в інших — лише готуються до відкриття.

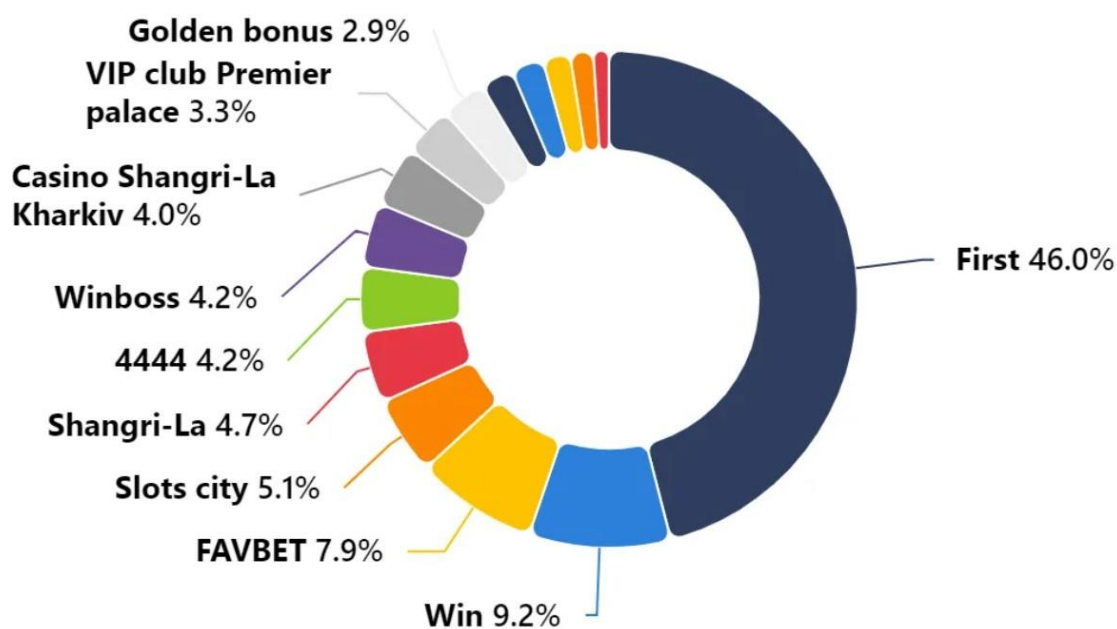

Рис. 3.6. Найбільші бренди азартних ігор за площею закладів в Україні станом на 2024 рік, [44]

Лідером серед міст, де активно відкриваються гральні заклади, є Київ. У столиці казино можуть працювати в 13 готелях, і деякі з них вже приймають відвідувачів. Наприклад, казино «Billionaire» займає понад 500 квадратних метрів у готелі «InterContinental», а казино «Shangri La» розташувалося на 1500 квадратних метрах в «Fairmont Grand Hotel».

На сьогодні дванадцять компаній займаються організацією азартних ігор у залах гральних автоматів. Наприклад, під брендом «SLOTS CITY» функціонує вісім закладів, що розташовані в таких готелях, як «Мир», «Турист», «Podol Plaza» (Київ), «Intourist» (Запоріжжя), «Турист» і «Харків» (Харків).

За брендом «GAMBLING CLUB LORD» працюють зали у готелях «Русь», «Либідь», «Верховина», «Ramada Enkore Kyiv» (Київ), «Львів» (Львів), «Сіті парк готель» (Біла Церква), «Либідь-Плаза» (Хмельницький), «Центральний» (Кривий Ріг), «Premier» (Кам'янське).

Під маркою «FIRST CASINO» ліцензії для гральних автоматів отримали 10 готелів у Києві, Львові, Житомирі, Броварах, Одесі, Чернівцях, Миколаєві, Вінниці. Під брендом «FIRST RAY» працюють 3 заклади в Харкові, Львові та Рівному.

Бренд «WIN» охоплює 9 установ у Сумах, Луцьку, Кропивницькому, Тернополі, Миколаєві, Харкові, Кривому Розі та Рівному. Під «4444» працюють 10 закладів у Києві, Львові, Кременчуці, Миколаєві, Івано-Франківську, Луцьку.

Бренд «Royal Club» представлений чотирма закладами у Львові та одним у Чернівцях. «WIN BOSS» має два заклади в Одесі.

Під маркою «Favbet гральні автомати» діє три заклади в Києві та два в Київській області (Софіївська Борщагівка та Петропавлівська Борщагівка). Бренд «Energy Casino» представлений одним закладом у Рівному та одному в Києві.

Під «Golden Gate» працюють три заклади в Дніпрі, Харкові та Києві.

Таблиця 3.1

Характеристика готельних закладів, що отримали ліцензію на організацію та проведення азартних ігор у гральних закладах казино

Адреса, назва готелю, де розміщуються гральні зали	Бренд організатора азартних ігор, коротка характеристика
м. Одеса, Гагарінське плато, буд. 5-Б (перший поверх та сьомий поверх (перший та другий рівень) готелю «Гагарін»)	«F», загальна площа гральних зал 4716,6 м ² , найбільшу площу займають зали гральних автоматів, також є 8 гральних столів, 2 гральні столи з кільцем рулетки
м. Київ, вул. Велика Житомирська, буд. 2А (група приміщень підвалу 1а-й рівень (літери «А») готелю «ІнтерКонтинентальКиїв»)	«Billionaire». Загальна площа гральних зал 506,8 м ² , найбільшу площу займають зали гральних автоматів, також є 12 гральних столів, 4 гральні столи з кільцем рулетки
004, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка/ вул. Пушкінська, буд. 5-7/29 (перший та цокольний поверхи готелю «ПРЕМ'ЄР ПАЛАЦ»)	«VIP CLUB PREMIER PALACE». Загальна площа гральних зал 1093,24 м ² , найбільшу площу займають зали гральних автоматів, також є 11 гральних столів, 4 гральні столи з кільцем рулетки
м. Харків, проспект Незалежності, будинок 2, перший поверх та група приміщень антресолі над першим поверхом готелю «Харків Палац»	«Casino Shangri La Kharkiv». Загальна площа казино 1327,5 м ² , найбільшу площу займають зали гральних автоматів, також є 12 гральних столів, 8 гральні столи з кільцем рулетки
6011, м. Полтава, вул. Гоголя, буд. 33 (мінус перший та перший поверхи готелю «Палаццо»)	«GOLDEN GATE». Загальна площа казино 711,1 м ² , найбільшу площу займають зали гральних автоматів, також є 7 гральних столів, 3 гральні столи з кільцем рулетки
Київ, вул. Набережно-Хрещатицька, буд. 1, частина групи приміщень № 100 та № 101 першого поверху готелю «FAIRMONT GRAND HOTEL KYIV»	«ShangriLa». Загальна площа гральних зал 1562,1 м ² , найбільшу площу займають зали гральних автоматів, також є 19 гральних столів, 9 гральні столи з кільцем рулетки
Готель «Львів», м. Львів, проспект Свободи, буд. 13 (другий поверх готелю «Гранд Готель»)	«1CASINO». Загальна площа казино 500,5 м ² , найбільшу площу займають зали гральних автоматів, також є 11 гральних столів, 4 гральні столи з кільцем рулетки
м. Київ, вул. Олекси Тихого, буд. 42а (літера К) (перший та другий поверхи готелю «MERCURE KYIV CONGRESS»), загальною площею 1656,2	«FAVBET CASINO». Загальна площа казино 1656,2 м ² , найбільшу площу займають зали гральних автоматів, також є 12 гральних столів, 5 гральні столи з кільцем рулетки

Розроблено автором за матеріалами: [44]

Гральний клуб «Лорд» в м. Київ отримав ліцензію та планує розміститися на 390 квадратних метрах готелю «Lybid». У готелі «Турист» відкрився гральний зал мережі «Slots City», що займає 618 квадратних метрів,

а найбільший зал ігрових автоматів під брендом «LUK» розмістився в «Верховині» на площі майже 1200 квадратних метрів. Два інші київські готелі також отримали дозвіл на відкриття казино. Найбільшу площу для казино в Києві виділили в готелі «MERCURE KYIV CONGRESS» — понад 1900 квадратних метрів. Також казино працює в «Premiere Palace». Крім того, кілька готелів у Києві виділили площі для залів ігрових автоматів. Наприклад, у готелі «Братислава» для цього є 948 квадратних метрів, а в готелі «Опера» гральні автомати займають більше 620 квадратних метрів. Готель «Ібіс» на залізничному вокзалі має приміщення для ігрових автоматів площею 365 квадратних метрів, а в «Амаранті» для цієї мети виділено 340 квадратних метрів. Також очікується відкриття грального залу в готелі «Русь», де для цього зарезервовано 313 квадратних метрів.

У Харкові дозволи на відкриття гральних закладів отримали п'ять готелів. Наприклад, готель «Харків» вже готує до відкриття гральний зал «Slots City» і має виділену площу 1900 квадратних метрів під казино. У готелі «Kharkiv Palace» для казино виділили майже 1330 квадратних метрів. Також очікується відкриття залу ігрових автоматів у готелі «Кірофф», який отримав ліцензію від КРАІЛ. Крім того, гральні зали можуть з'явитися ще в двох харківських готелях, таких як «Місто» (майже 700 квадратних метрів) та «Турист».

В Одесі три готелі вже отримали дозволи на відкриття гральних закладів. Одним з найбільших казино в Україні є «First Casino» в готелі «Gagarinn», площа якого перевищує 4200 квадратних метрів. Дозвіл на відкриття гральних залів також отримали готелі «Морський» і «Alice Place».

Львів також має три готелі з дозволами на відкриття гральних закладів. Казино «First» вже працює в готелі «Grand Hotel Lviv» на 500 квадратних метрах. У готелі «Львів» відкрився гральний зал «LUK», а в «Асторії» — зал бренду «FIRST RAY».

У Рівному два готелі отримали дозволи на відкриття гральних залів: у готелі «Україна» розмістився зал бренду «FIRST RAY», а в готелі «Мир» — ще один зал ігрових автоматів.

У Полтаві казино відкрилося в готелі «Палаццо», де для цього виділено 711 квадратних метрів площі.

У Запоріжжі відкрито новий гральний зал мережі «Slots City», що розташувався в готелі «Intourist» на площі близько 470 квадратних метрів.

У Білій Церкві в готелі City Park Hotel з'явився зал ігрових автоматів під брендом «LUK», який розміщений на цокольному поверсі.

Луцьк також отримав новий гральний заклад: у готелі «Україна» відкрито зал ігрових автоматів, який займає 343 квадратних метри на підвальному поверсі готелю.

У Сумах гральний зал з'явився в готелі «Воскресенський». Для цього в готелі виділили 490 квадратних метрів на першому поверсі. Готель «Premier Hotel Abri» у Сумах отримав дозвіл на відкриття залу ігрових автоматів, розміщеного на двох поверхах будівлі.

У Миколаєві готель «Reikartz River» отримав дозвіл на відкриття залу ігрових автоматів, який буде знаходитися на першому поверсі готелю.

У Кременчуці зал ігрових автоматів мав відкритися в готелі «Кремінь». Для цього відведено 400 квадратних метрів на першому поверсі.

Гральний сектор, як і будь-яка інша економічна діяльність, тісно взаємодіє з іншими галузями, потребує постачальників товарів та послуг, найму працівників, інвестицій в інфраструктуру та участі у соціальних проектах. Легалізація азартних ігор сприяла розвитку бізнесу, який раніше існував у тіні, що допомогло знизити рівень корупції та побороти нелегальний бізнес. Поступово формується система контролю за нелегальними установами, а національна поліція проводить рейди, закриваючи сотні підпільних закладів. Крім того, регулятори співпрацюють з кіберполіцією для блокування нелегальних онлайн-казино, виявивши близько 1500 таких ресурсів.

Перспективи розвитку грального бізнесу України в контексті розвитку туризму	можливість наповнення державного бюджету
	створення більшої кількості робочих місць
	фактор туристичної атракції для іноземних туристів
	каталізатор розвитку суміжних галузей
	розвиток інфраструктури
	залученню іноземних інвестицій в туристичний сектор
	чинник повоєнної відбудови держави
	підвищення іміджу України як привабливої туристичної дестинації
	збереження професійних кадрів

Рис. 3.7. Перспективи розвитку грального бізнесу України в контексті розвитку туризму

Розроблено автором за матеріалами: [9]

Легальні організатори азартних ігор в Україні, включаючи онлайн та наземні казино, активно працюють над збереженням робочих місць, використовуючи всі доступні ресурси, зокрема державні програми підтримки. Уряд та парламент надають підприємствам можливість зберігати кадровий склад на умовах простоя під час особливого правового режиму воєнного часу.

Сьогодні Понад 15 галузей співпрацюють з гральним бізнесом, і їхній дохід від цієї діяльності в середньому становить близько 30 млрд. грн. Це включає оренду приміщень для казино та ігрових автоматів, ремонти, наймання персоналу та послуги з оренди нерухомості. Кошти від грального бізнесу поповнюють бюджет країни.

Таким чином, гральний бізнес активно розвивається, створюючи велику мережу в готелях, що охоплює основні міста України. Важливим є також проведення освітньої роботи з населенням, аби змінити упереджене ставлення до цієї сфери. Після 10 років заборони азартні ігри часто асоціювалися з кримінальною діяльністю, тому операторам ринку необхідно впроваджувати принципи відповідальної гри. Це заходи, спрямовані на захист гравців від негативного впливу азартних ігор, таких як лудоманія (поглиблена залежність від азартних ігор). Законодавчі ініціативи, що стосуються легалізації азартних ігор, включають механізми боротьби з лудоманією і відповідальність за недотримання стандартів відповідальної гри.

Відкриття гральних закладів також створює нові робочі місця, що сприяє зниженню рівня безробіття. Працівників офіційно працевлаштовують, надають соціальні гарантії, стажування та стабільну заробітну плату, яка, до того ж, є вищою за середній рівень на ринку. Гральний бізнес, як і інші економічні сфери, має тісні зв'язки з іншими галузями, зокрема постачальниками товарів і послуг, що вимагає великої кількості ресурсів для навчання персоналу, інвестування в інфраструктуру та соціальні проекти.

Гральні заклади, що відкриваються в українських готелях, можуть стати привабливими для іноземних туристів, які шукають розваги в країнах, де є гральний бізнес світового рівня. Українські готелі вже зараз пропонують високий рівень обслуговування, що дозволяє залучати туристів навіть під час складної ситуації в країні.

Відкриття гральних закладів може стимулювати розвиток інших секторів економіки, таких як готельний бізнес, ресторанний бізнес та інші сфери обслуговування. Це сприятиме вдосконаленню інфраструктури туристичних міст, зокрема у Києві, Одесі та Львові, а також створенню нових робочих місць.

3.2. Пропозиції щодо оптимізації розвитку грального туризму в Україні після війни

Для ефективної оптимізації розвитку грального туризму в Україні після війни необхідно здійснити низку стратегічних та практичних кроків, орієнтуючись на кращі міжнародні практики, специфіку післявоєнного відновлення та особливості українського ринку. Ключовими напрямками для цього є відновлення інфраструктури, забезпечення безпеки, вдосконалення законодавства та стимулювання інвестицій.

Одним з найважливіших кроків для розвитку грального туризму в Україні є модернізація інфраструктури гральних закладів, в тому числі казино та залів ігрових автоматів, а також забезпечення безперебійної роботи цих закладів в умовах нестабільної енергопостачання та післявоєнного відновлення:

- 1) Модернізація гральних автоматів та онлайн-ігор. Для того щоб залучити інвесторів і туристів, необхідно створити сучасні гральні автомати, використовувати новітні технології для онлайн-ігор та інтерактивних платформ. В Україні зараз є можливість значно модернізувати ринок гральних послуг, при цьому розвиваючи сегмент онлайн-казино та мобільних додатків для гравців.
- 2) Розбудова інфраструктури. Потрібно відновити інфраструктуру, особливо в тих областях, де були найбільші руйнування під час війни. Це включає відновлення енергетичних мереж, реконструкцію готельних комплексів, транспортних шляхів і комунікацій.

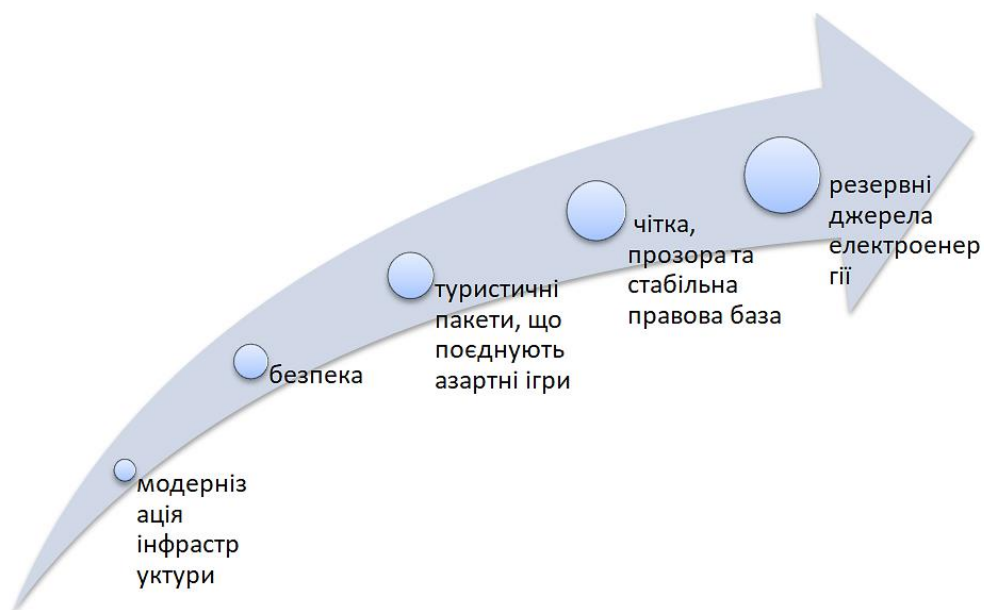

Рис. 3.8. Ключові напрямки розвитку гального туризму в Україні

Розроблено автором

Згідно з даними Міністерства енергетики України, станом на червень 2024 року в країні втрачені понад 8 ГВт потужностей генерації електроенергії. Враховуючи ці втрати, для безперебійної роботи гальних закладів потрібно створити резервні джерела енергії та інтегрувати відновлювальні джерела живлення, що сприятиме стабільному функціонуванню гального бізнесу навіть під час частих відключень електрики.

Для успішного розвитку гального туризму необхідно створити безпечні умови для туристів і організаторів азартних ігор. Враховуючи реалії післявоєнного періоду, важливим аспектом є забезпечення фізичної безпеки гальних закладів, а також фінансової безпеки через ефективну боротьбу з нелегальним ринком азартних ігор:

- 1) Покращення охорони гальних закладів. Встановлення сучасних систем відеоспостереження, обладнання входу та виходу системами біометрії та покращення фізичної охорони закладів — це критичні кроки для забезпечення безпеки гравців.

- 2) Використання технологій для боротьби з нелегальним ринком. Потрібно запровадити сучасні платформи для моніторингу транзакцій, що дозволяють виявляти і припиняти шахрайські дії. Інтеграція таких технологій дозволить не лише підвищити безпеку, але й підвищити довіру до ринку азартних ігор.

За даними Державної служби фінансового моніторингу, на кінець 2023 року більше 30% всіх азартних ігор в Україні проводяться нелегально, що спричиняє збитки для державного бюджету в розмірі близько 2-3 млрд грн щорічно. Важливим кроком для розвитку грального туризму є ліквідація цих нелегальних ринків, що можна досягти за допомогою ефективного моніторингу та ліцензування.

Після завершення війни Україна потребує активного залучення туристів, як зсередини країни, так і з-за кордону. Для цього необхідно створити туристичні пакети, що поєднують азартні ігри з іншими культурними та рекреаційними послугами, а також активно рекламувати можливості грального туризму через міжнародні платформи:

- 1) Розвиток туристичних пакетів. Варто запропонувати туристам комплексні пакети, що включають відвідування казино, участь в турнірах та інших азартних іграх, а також екскурсії, культурні заходи, фестивалі та спа-послуги.
- 2) Міжнародна реклама та партнерство. Україні слід активно рекламувати свої можливості через міжнародні канали, працювати з міжнародними туристичними агентствами та блогерами, а також проводити спільні заходи з іншими країнами, щоб залучити туристів, особливо з Європи та близьких регіонів.

За даними Українського інституту розвитку туризму, гральний туризм на Україні до війни приносив країні до 500 млн доларів США щорічно. Враховуючи потенціал регіону та відновлення економіки, за 3-5 років цей показник може зрости на 30-40%, якщо будуть створені належні умови для розвитку гральної інфраструктури і залучення туристів. Потенціал для цього

є: зокрема, статистика показує, що понад 60% туристів, які відвідують європейські гральні курорти, готові витратити в середньому від 500 до 1500 євро на розваги під час одного візиту.

Ключовим фактором для розвитку грального туризму в Україні є створення чіткої, прозорої та стабільної правової бази, яка дозволить організаторам бізнесу працювати в рамках чітких правил, а також забезпечить захист прав гравців:

- 1) Удосконалення системи ліцензування. Потрібно створити чіткі вимоги для ліцензування операторів грального бізнесу, впроваджувати регулярні перевірки та контроль за дотриманням стандартів. Особливо важливо встановити вимоги щодо безпечності гральних автоматів, прозорості фінансових транзакцій і боротьби з відмиванням коштів.
- 2) Стимулювання інвестицій. Важливо запровадити податкові пільги для інвесторів, які хочуть інвестувати в гральний бізнес, що дозволить швидше відновити інфраструктуру і залучити капітал.

Згідно з аналізом Міністерства фінансів України, ринок азартних ігор в Україні після легалізації у 2020 році зріс на 25% за перший рік і продовжує демонструвати позитивну динаміку. Проте, для повноцінного розвитку галузі необхідно вдосконалити правову базу, що дозволить привернути більшу кількість інвестицій у сектор.

Оскільки проблема електричних відключень та нестабільності енергопостачання в Україні є актуальною навіть у мирний час, критично важливим є запровадження обов'язкових резервних джерел електроенергії для всіх гральних закладів. Кроки для забезпечення енергетичної стабільності:

- 1) Встановлення автономних джерел енергії для гральних автоматів, казино та інших гральних закладів (генератори, сонячні батареї, акумулятори).

- 2) Створення резервних енергетичних систем для гральних установ та казино, що дозволить уникнути перерв у роботі гральних автоматів і забезпечити справедливе нарахування виграшів.

Згідно з даними Міністерства енергетики, в Україні більше 70% об'єктів критичної інфраструктури під час війни зазнали серйозних пошкоджень. Це прямо впливає на стабільність енергопостачання, що вимагає невідкладних заходів для запровадження автономних енергетичних систем на таких об'єктах, як казино та гральні заклади.

Оптимізація розвитку грального туризму в Україні після війни потребує цілісного підходу, який передбачає не тільки відновлення інфраструктури та законодавчих ініціатив, а й активне стимулювання внутрішнього і міжнародного туризму. Успішна реалізація запропонованих заходів дозволить не тільки повернути гральний туризм в Україні до попереднього рівня, а й суттєво підвищити його міжнародну конкурентоспроможність.

Інтеграція грального бізнесу в розвиток туристичної інфраструктури України відкриває нові перспективи для створення комплексів, які поєднують готелі, казино та інші розважальні об'єкти, що стануть привабливими для туристів. Це також може стати потужним механізмом залучення іноземних інвестицій у туристичний сектор, сприяючи економічному розвитку і створенню нових робочих місць. Розширення грального бізнесу також позитивно вплине на туристичну пропозицію, включаючи готелі, ресторани, магазини та інші послуги.

Це розширення допоможе підвищити конкурентоспроможність України на міжнародній арені як туристичної дестинації, що приверне увагу іноземних туристів. Водночас розвиток грального бізнесу сприятиме розвитку інфраструктури, включаючи транспортні мережі, розважальні комплекси та зручності, необхідні для комфортного перебування туристів.

Для розробки моделі оптимізації розвитку грального туризму потрібно врахувати економічні, соціальні, інфраструктурні, правові та культурні аспекти рис. 3.9.

Рис. 3.9. Основні фактори, що впливають на розвиток грального туризму в Україні

Розроблено автором

Основою такої моделі є системний підхід, який включає кілька ключових компонентів. Задачі створення оптимальної системи розвитку грального туризму як частини відновлення економіки та залучення інвестицій після війни включають в себе:

- залучення внутрішніх і міжнародних туристів;
- створення робочих місць у сфері туризму та суміжних галузях;
- забезпечення збалансованого розвитку регіонів;

- підвищення доходів місцевих бюджетів.

Алгоритм впровадження етапів розвитку грального туризму в Україні зображено на рис. 3.10.

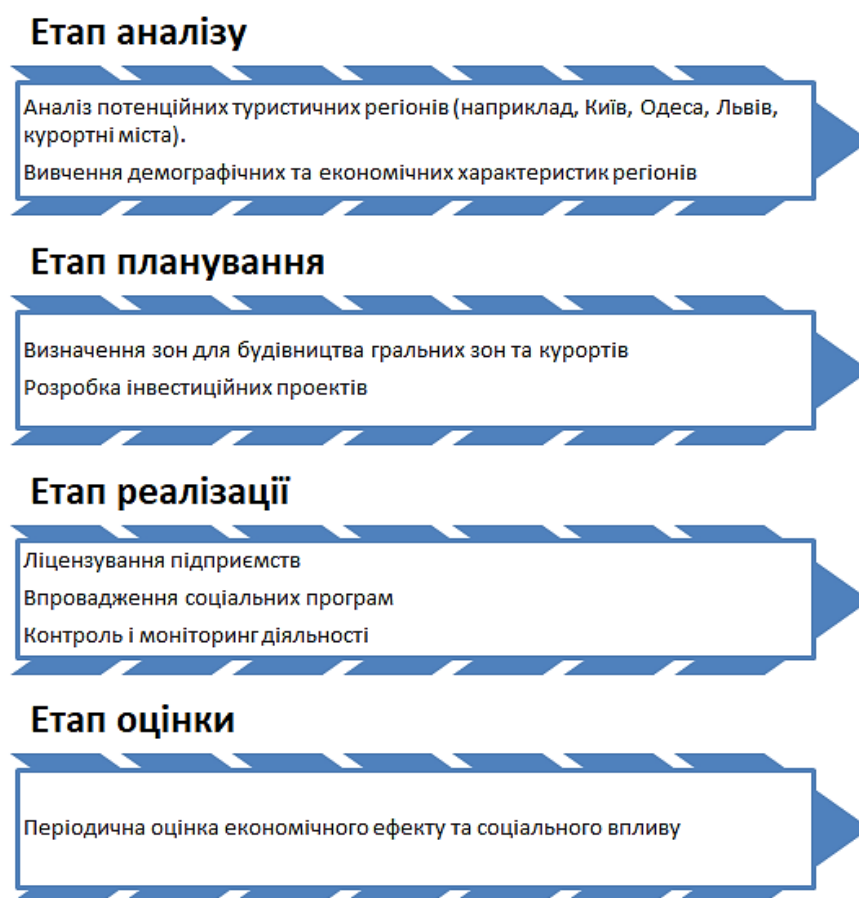

Рис. 3.10. Етапи впровадження заходів щодо розвитку грального туризму в Україні

Оптимальна модель розвитку грального туризму в Україні повинна стати частиною відновлення економіки та залучення інвестицій після війни.

Таблиця 3.2

План оптимізації грального туризму в Україні

	Опис	Заходи	Очікувані результати
1. Легалізація грального бізнесу та його інтеграція в туристичну	Створення законодавчої та нормативної бази для розвитку грального бізнесу з	Прийняття законодавства, що дозволяє створення гральних зон в	Легалізація грального бізнесу в 2020 році створила потенціал для розвитку індустрії. Тури до гральних зон можуть

інфраструктуру	урахуванням потреб туристичної галузі.	курортних регіонах.	принести понад \$150-200 млн. у вигляді податкових надходжень щорічно
2. Створення гральних зон як частини туристичних кластерів	Визначення стратегічних зон для розвитку гральної інфраструктури, включаючи курорти біля моря та популярні туристичні напрямки.	- Створення гральних комплексів на базі туристичних центрів (відкриття казино в Одеському та Карпатському курортних регіонах). - Визначення вигідних територій для гральних зон.	Розвиток гральних курортів може збільшити кількість міжнародних туристів до 20% в популярних зонах. - Приблизно \$500 млн інвестицій в гральну інфраструктуру за 5 років.
3. Інтеграція грального бізнесу в загальний туристичний пакет	Створення спеціальних турів, які поєднують гральний бізнес з іншими туристичними приладами (екскурсії, культурні заходи, відпочинок).бізнесу.	- Розробка турів, що включають відвідування казино, гральних подій, екскурсій по місцевих пам'ятках, культурних заходів.	Прогнозується зростання туристичного потоку на 10-15% щорічно в гральні курорти. Туристи витратять додатково 30-50% на послуги грального бізнесу.
4. Підвищення міжнародного іміджу України як грального туристичного напрямку	Привертання уваги міжнародних туристів до українських гральних курортів через міжнародні виставки, події, маркетингові кампанії.	Участь в міжнародних виставках, чемпіонатах з покеру, організація міжнародних турнірів. - Рекламні кампанії за кордоном.	- Збільшення міжнародних туристів, які приїжджають з інших країн для участі в гральних турнірах на 20-25% до 2025 року.
5. Розвиток онлайн-казино та інтеграція з туризмом	Розвиток онлайн-платформ для віддаленого грального досвіду, що поєднуються з пропозиціями по відпочинку та туризму в Україні.	- Впровадження онлайн-казино, які рекламують тури в Україну. - Запуск рекламних акцій для міжнародних гравців (напр. бонуси для туризму).	- Очікується зростання онлайн-ставок на 20-25% щорічно до 2025 року. - Гральний онлайн-ринок може приносити додатково \$100-150 млн до бюджету України щорічно..
6. Підтримка сталого розвитку грального туризму	Забезпечення стійкості та соціальної відповідальності грального бізнесу	- Впровадження програм для підтримки місцевих громад, інвестицій у	- Впровадження програм відповідальної гри і підтримки соціальних проектів допоможе зберегти позитивний імідж

	через етичні практики і соціальні проекти для місцевих громад.	соціальні проекти. - Забезпечення сталого розвитку гравального туризму (екологічні, соціальні ініціативи).	гравального туризму. - Покращення якості життя для місцевих громад.
7. Створення інфраструктури для спеціальних туристичних заходів та подій	Організація масштабних міжнародних гравальних заходів, що приваблюють туристів і професійних гравців.	Організація міжнародних турнірів з покеру, казино подій та спортивних ставок. - Розвиток концертних і культурних подій.	Створення щорічних міжнародних подій, які залучатимуть до 10,000 міжнародних туристів на рік в найбільші курорти.
8. Залучення інвестицій в інфраструктуру та туризм через гравальний бізнес	Залучення приватних і державних інвестицій в інфраструктуру (готелі, ресторани, транспорт, аеропорти) через гравальний туризм.	Створення інвестиційних програм для розвитку гравальної інфраструктури в туристичних зонах. - Стимулювання будівництва готелів і ресторанів для туристів.	Очікувані інвестиції в інфраструктуру понад \$2 млрд до 2030 року. - Створення понад 50,000 нових робочих місць у гравальному туризмі.

Розроблено автором

Таким чином, запропонована модель оптимізації розвитку гравального туризму базується на комплексному підході з урахуванням економічних, соціальних, інфраструктурних і правових чинників. Її реалізація дозволить не лише створити потужний туристичний сектор, але й сприятиме відновленню України після війни.

Додатково, розширення гравальної індустрії призведе до створення нових робочих місць у секторі туризму, що позитивно вплине на зайнятість та загальне економічне зростання. Залучення іноземних інвестицій також допоможе підвищити прибуток від податків, що, в свою чергу, сприятиме розвитку соціальних проектів в туристичній галузі. Розвиток гравального туризму може також стати фактором підвищення іміджу України як привабливої туристичної країни, що приверне увагу міжнародної спільноти.

Враховуючи досвід таких гральних центрів, як Лас-Вегас, Макао та Монте-Карло, Україна має великий потенціал для розвитку грального туризму. Однак для цього необхідно створити відповідну нормативно-правову базу, забезпечити привабливість для інвесторів і розробити наукові дослідження, спрямовані на розвиток цієї індустрії. Подальше відкриття нових гральних закладів в Україні може суттєво збільшити доходи держави через податки та інші збори, сприяючи створенню нових робочих місць і залученню інвестицій у туризм.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного магістерського дослідження можна зробити такі висновки:

1. Азартні ігри, як найстаріша форма розваги в світовому туризмі, продовжують залишатися популярним мотивом для подорожей й не втрачають своєї привабливості до цього часу. Міжнародна туристична практика пов'язує ці ігри з гральним бізнесом, а загальна тенденція полягає в їхній глобалізації та поширенні на всі куточки земної кулі. Для комплексного розуміння сутності грального бізнесу важливо проаналізувати його поняття, що включає різноманітні дії підприємців для організації різних видів азартних ігор.
2. Гральний туризм – це різновид туризму, в якому туристи-учасники, їх ще називають гравцями, керують ресурсами, даними тощо через ігрові символи, з метою досягнення мети (виграшу). Головне спрямування ігрового туризму – діяльність з розважальною та іноді навчальною метою [23]. Серед багатьох інших спеціальних форм туризму ігровий туризм (або гральний туризм) включає в себе казино, готельні комплекси зі спеціально відведеними приміщеннями для проведення азартних ігор. Цією формою туризму займався багато дослідників, які в тій чи іншій мірі приходять до висновку, що гральний туризм є життєво важливим фактором для економічного зростання регіону або громади [21].
3. У 2021 році Ukrainian Gambling Council (UGC) провело соціальне дослідження ринку азартних ігор. Це дослідження було проведене з метою розуміння як українці ставляться до грального бізнесу. Знову відкритий гральний ринок в Україні наразі є досить специфічним явищем, оскільки досить довго ринок перебував у тіні, через що в українців склалося неоднозначне уявлення про цей сектор. В основному українці пов'язують ринок азартних ігор зі стереотипами,

адже низка тіньових компаній під час заборони цієї сфери «некоректно» працювали на території України та підірвали довіру громадськості до цього сектора [16].

4. Закордонний досвід грального бізнесу є важливим джерелом знань та прогресивних підходів у сфері туризму. Він може бути використаний для створення ефективних стратегій та моделей розвитку туристичного сектору в Україні. Гральний бізнес може стати значущим фактором, що впливає на розвиток туризму, зокрема привабливість країни для іноземних туристів. Правильно організовані та регульовані гральні заклади можуть стати одним із магнітів, що привертають туристів та збільшують їхні витрати.
5. Важливо враховувати особливості туристичного ринку України та відповідати його потребам, враховуючи закордонний досвід. Необхідно адаптувати та модифікувати зарубіжні практики до умов та культурних особливостей України. Правильна регуляторна політика є ключовим фактором успішного використання закордонного досвіду грального бізнесу в контексті розвитку туризму.
6. Ефективне законодавство та надійна система контролю можуть забезпечити розвиток грального бізнесу в Україні відповідно до міжнародних стандартів та норм. Налагодження партнерських зв'язків з закордонними гравцями у галузі грального бізнесу може забезпечити обмін досвідом та технологіями, що сприятимуть ефективному розвитку грального туризму.
7. Розширення гральної індустрії призведе до створення нових робочих місць у секторі туризму, що позитивно вплине на зайнятість та загальне економічне зростання. Залучення іноземних інвестицій також допоможе підвищити прибуток від податків, що, в свою чергу, сприятиме розвитку соціальних проектів в туристичній галузі. Розвиток грального туризму може також стати фактором підвищення

іміджу України як привабливої туристичної країни, що приверне увагу міжнародної спільноти.

8. Враховуючи досвід таких гральних центрів, як Лас-Вегас, Макао та Монте-Карло, Україна має великий потенціал для розвитку грального туризму. Однак для цього необхідно створити відповідну нормативно-правову базу, забезпечити привабливість для інвесторів і розробити наукові дослідження, спрямовані на розвиток цієї індустрії. Подальше відкриття нових гральних закладів в Україні може суттєво збільшити доходи держави через податки та інші збори, сприяючи створенню нових робочих місць і залученню інвестицій у туризм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про туризм»//Відомості Верховної Ради. – 1995. - № 31.
2. Закон України «Про систему оподаткування». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1251-12#Text>
3. Закон України від 28.12.94 № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств». URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/arhiv-zakoniv-ukraini/zakoni-ukraini-za-1994-rik/30626.html>
4. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1775-14#Text>
5. Закон України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Закон від 14.07.2020 р. №768-IX «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор»
7. Афанасьєв О. Є. Індустрія ігрового бізнесу як чинник туристської атракції для території України: світовий досвід і перспективи / О.Є. Афанасьєв // Сфера розваг – важлива складова у підвищенні ефективності туристичного бізнесу: Зб. наук. праць IV Міжнар. наук.-прак. конф. – Донецьк: ДІТБ, 2006. – С. 54-
8. Війна обвалила туризм в Україні: оприлюднено невтішні цифри. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/viyna-obrushila-turizm-v-ukrajini-oprilyudneni-nevtishni-cifri-12192558.html#>
9. Гищук Р. М., Бойко І. Д. Особливості функціонування грального бізнесу в європейських країнах та їхній досвіду контексті розвитку туризму в Україні. URL: http://chteiknteu.cv.ua/herald_en/content/download/archive/2017/v1-2/NV-2017-v1-2_27.pdf

10. Гральний бізнес в Європі: де дозволено онлайн-казино. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/830046>
11. Гральний ринок провідних європейських країн: тенденції та цифри URL: <https://bookmakerratings.com.ua/gral-nyj-rynok-providnyh-yevropejs-kyh-krayin-tendentsiyi-tatsyfy/>
12. Джанкет-тур. URL: <https://uk.wikipedia.org/>
13. Комісія з регулювання азартних ігор і лотерей (КРАІЛ). URL: <https://www.gc.gov.ua/>
14. Легалізація грального бізнесу і туристична привабливість України: чи можна поставити знак рівності? URL: <http://kiev.pravda.com.ua/columns/4eb79248dca2f>
15. Осика С.Г. Державне регулювання глобальної індустрії азартних ігор : навчальний посібник для студентів ВНЗ / Сергій Осика ; Київ. нац. торговельно екон. ун-т. - К. : Київ. нац. торговельно-екон. ун-т, 2013. - 520 с.
16. Перше дослідження грального ринку від UGC. URL: <https://thepage.ua/ua/business/pershe-doslidzhennya-gralnogo-rinku-vid-ugc-rezultati>
17. Правове регулювання грального бізнесу: європейський досвід, практика пострадянських країн, перспективи України / За заг. ред. І.Сергієнко, Р.Хорольського, Ю.Іващенко. – К.: Видавничий дім «Кий», 2015. – 215
18. Статистика, аналітика. URL: https://nto.ua/nsts_analytics_ua.html
19. Туристична статистика України: динаміка податкових надходжень по регіонах. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-ukrayini-dinamika-podatkovih-nadhodzhen-po-regionah>
20. У якій ситуації опинився готельний бізнес під час війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/28/691984/>
21. Шамара І. М. Сучасний стан та проблеми розвитку туризму в Китаї / І. М. Шамара, І. П. Четверікова. // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2017.

- 22.Шамара І. М. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку ринку туристичних послуг України / І. М. Шамара, К. І. Азарова. // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2018. №8.
- 23.Шандор Ф. Ф. Ш20 Сучасні різновиди туризму: підручник / Ф. Ф. Шандор, М.П. Кляп. – К. : Знання, 2013. – 334 с.)
24. «Macau's gaming revenue falls 79.3% in 2020» (Reuters). URL: <https://www.reuters.com/article/us-macau-revenues/macaus-gaming-revenues-tumble-80-in-march-hit-by-coronavirus-idUSKBN21J465>
- 25.Eadington, W. (1995). Preface gambling: Philosophy and policy. Journal of Gambling Studies, 11(1): 9-14
- 26.Europe Online Gambling Market Size, Share, Growth 2023. URL: <https://www.imarcgroup.com/europe-online-gambling-market>
- 27.Europe's Gambling Market Revenue (2019-2027E). URL: <https://www.egba.eu/eu-market/>
- 28.Europe's Gambling Revenues Stabilised Above Pre-Pandemic Levels In 2022 – New Data. URL: <https://www.egba.eu/news-post/europes-gambling-revenues-stabilised-above-pre-pandemic-levels-in-2022-new-data/>
- 29.Gambling | Definition, History, Games, & Facts. URL: <https://www.britannica.com/topic/gambling>
- 30.Gambling from home is growing more popular. URL: <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2012/06/dailychart-0>
- 31.Gambling Statistics: Gambling Stats From Around the World. URL: <http://www.gambling.net/statistics.php>
- 32.Gross revenue from gaming and gambling in Macao from 2011 to 2021. URL: <https://www.statista.com/statistics/253755/gross-revenue-from-gaming-and-gambling-in-macao/>
- 33.Groupe Casino 2021 Annual Report. URL: https://www.groupe-casino.fr/wp-content/uploads/2022/05/RA_Casino_2021__LIGHT_EN.pdf

34. Gu, Z., & Gao, J. (2006). Financial Competitiveness of Macau in Comparison with Other Gaming Destinations. *UNLV Gaming Research & Review Journal*, 10(2). URL: <https://digitalscholarship.unlv.edu/grrj/vol10/iss2/1>
35. Nickerson, N. (1995). Tourism and gambling content analysis. *Annals of Tourism Research*, 22(1): 53-66. URL: <https://doi.org/10.1607/10160-7383/95>
36. Rephann, T., Dalton, M., Stair, A. & Isserman, A. (1997). Casino Gambling as an Economic Development Strategy. *Tourism Economics*, 3(2): 161-183. URL: <https://doi.org/10.1177/135481669700300204>
37. Revenue of Las Vegas Sands worldwide from 2007 to 2022. URL: <https://www.statista.com/statistics/226022/las-vegas-sands-revenue/>
38. Share of the public who gamble online in Great Britain from 2017 to 2021, by age group. URL: <https://www.statista.com/statistics/543361/online-gambling-participation-united-kingdom-uk/>
39. Statistics and Market Data on Gambling. URL: <http://www.statista.com/markets/409/topic/438/gambling/>
40. The impact of the war in Ukraine on Eastern Europe's most promising gambling markets. URL: <https://emerging-europe.com/partner-content/the-impact-of-the-war-in-ukraine-on-eastern-europes-most-promising-gambling-markets/>
41. U.S. Set Gambling Record In 2022 With More Than \$54.9 Billion In Revenue. URL: <https://www.forbes.com/sites/willyakowicz/2023/01/13/us-set-gambling-record-in-2022-with-more-than-549-billion-in-revenue/?sh=257b271e67cc>
42. Visualized: The Largest Online Gambling Markets. URL: <https://www.visualcapitalist.com/cp/visualized-the-largest-online-gambling-markets/>
43. Worldwide gambling statistics. URL: <https://zamsino.com/worldwide-gambling-statistics/>
44. Вплив легалізації грального бізнесу на розвиток гральної індустрії. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-007/2023-51-43>

45. Гральний бізнес в Україні. URL: <https://znaki.fm/uk/teams/gralnij-biznes-v-ukrayini/>
46. Генезис адміністративно-правових досліджень у сфері грального бізнесу. URL: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2023>
47. Законодавче регулювання організації та проведення азартних ігор: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.2>
48. Туристична статистика України за 1 квартал 2024 року. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/u-2024-roci-do-derzhbyudzhetu-vid-turistichnoyi-galuzi-vzhe-nadiyshlo-616-mln-grn>
49. Огляд готельного ринку України 2024. URL: <https://ribashotelsgroup.ua/blog/rezulytati-issledovaniya-obzor-gostinichnogo-rinka-ukraini-2024/>
50. Top Gambling Destinations. URL: <https://www.statista.com/statistics/1296629/worldwide-top-gaming-destination-by-visitors/>

ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну магістерську роботу студента спеціальності
242 «Туризм і рекреація»

Коваленка Іллі Денисовича

на тему: «Вплив легалізації грального бізнесу на туризм в Україні:
проблеми та перспективи розвитку»

Гральний туризм – це форма туризму, яка поєднує відпочинок та розваги з можливістю грати в азартні ігри, такі як казино, покер, рулетка та інші. Цей вид туризму приваблює людей, які цікавляться азартом і хочуть спробувати удачу у різних гральних закладах, які зазвичай знаходяться у великих курортних містах.

Україна нещодавно відкрила свої двері для грального туризму. У 2020 році було прийнято закон, який легалізує гральну індустрію та відкриває двері для іноземних інвесторів. Це відкриває нові можливості для розвитку туризму в Україні і створення робочих місць для місцевих жителів.

На сьогоднішній день кілька великих курортних міст в Україні активно працюють над розвитком грального туризму. Наприклад, Одеса і Київ стали популярними місцями для гравців. Казино, готелі та ресторани відповідають високим стандартам і пропонують різноманітні послуги для задоволення потреб гостей.

Однак, розвиток грального бізнесу та його вплив на туризм в Україні ще не досяг свого піку. Варто зазначити, що деякі інфраструктурні проєкти все ще перебувають у стадії будівництва або планування. Багато роботи потрібно зробити для залучення більшого числа гравців та покращення інфраструктури, щоб зробити Україну привабливим напрямком для грального туризму. Загалом, гральний туризм має великий потенціал для розвитку в Україні.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів та висновків. Структура роботи повністю розкриває проблематику дослідження, є

логічною та обґрунтованою, мета та завдання, які ставилися в роботі, досягнуті.

Перший розділ магістерської роботи Коваленка Іллі Денисовича присвячений поняттям та особливостям грального туризму та бізнесу, характеристиці різновидів азартних ігор та виявленню методів дослідженням грального туризму.

Другий розділ присвячений аналіз розвитку грального бізнесу та його вплив на туризм в світі та Україні, розглянуто легалізацію та нормативно-правове забезпечення грального бізнесу в Україні; виявлено проблеми розвитку грального бізнесу в Україні в контексті відновлення галузі туризму.

В третьому розділі визначено перспективи розвитку грального бізнесу як чинника відновлення туризму в Україні; розроблено пропозиції та рекомендації щодо оптимізації розвитку грального туризму в Україні після війни.

В цілому аналіз дипломної роботи свідчить про те, що Коваленко Ілля Денисович обробив велику кількість теоретичного матеріалу, оволодів достатніми навичками самостійно ставити та вирішувати дослідницькі завдання.

Простежується ретельна робота по кожному розділу теми, що розглядається.

Наукові положення та висновки, отримані в ході написання роботи, мають важливе значення для оптимізації розвитку грального туризму в Україні після війни.

Істотних недоліків магістерська робота не містить.

Запропонована робота є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке цілком відповідає встановленим вимогам до робіт відповідного кваліфікаційного рівня. За умови успішного захисту в ЕК, робота заслуговує на оцінку «відмінно» (90 балів).

Рецензент:

канд. екон. наук, доцент
кафедри готельно-ресторанної бізнесу
та харчових технологій
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Ольга Більовська

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного
бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
на кваліфікаційну магістерську роботу студентки спеціальності
Коваленка Іллі Денисовича
на тему: «Вплив легалізації грального бізнесу на туризм в Україні:
проблеми та перспективи розвитку»

«20» листопада 2024 р.
м. Харків

В сучасному світі туризм є однією з найбільш динамічно розвиваються галузей економіки, вносячи значний вклад у соціальний та економічний розвиток країн. Україна, як країна зі значним туристичним потенціалом, активно розвиває туристичну індустрію, залучаючи велику кількість вітчизняних та закордонних туристів. Однак, щоб бути конкурентоспроможною на міжнародному ринку туризму, Україна повинна постійно удосконалюватись, впроваджуючи нові ідеї та підходи.

Один з потенційних напрямків розвитку туризму в Україні полягає у використанні закордонного досвіду грального бізнесу. Гральний бізнес, такий як казино та ігрові комплекси, в багатьох країнах вже давно є популярним туристичним продуктом, приваблюючи мільйони туристів з усього світу. Враховуючи зростання інтересу до азартних ігор та розваг, важливо дослідити перспективи використання такого досвіду в контексті розвитку туризму в Україні.

Гральний туризм в Україні, як самостійний напрямок туризму, тільки зароджується. Нині у науковій літературі досліджуваної проблематики приділяється порівняно мало уваги. Саме тому актуальним є дослідження розвитку гральної індустрії України, а також виявлення проблем та перспектив його подальшого розвитку.

Структура роботи Коваленка Іллі Денисовича відповідає темі дослідження, яка у передбаченому для даної роботи обсягу розкрита повністю. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Студент Коваленко Ілля Денисович у своїй роботі провів дослідження у першому розділі магістерської роботи поняттям та особливостям грального туризму та бізнесу, характеристиці різновидів азартних ігор та виявленям методам дослідженням грального туризму; у другому розділі аналізу розвитку грального бізнесу та його впливу на туризм в світі та Україні, розглянув легалізацію та нормативно-правове забезпечення грального бізнесу в Україні; виявив проблеми розвитку грального бізнесу в Україні в контексті відновлення галузі туризму; в третьому розділі визначив перспективи розвитку грального бізнесу як чинника відновлення туризму в Україні; розроблено пропозиції та рекомендації щодо оптимізації розвитку грального туризму в Україні після війни.

Результати наукового дослідження студента Коваленка Іллі Денисовича несуть теоретичні та практичні значення для визначення перспектив розвитку грального туризму в Україні після війни.

Представлена робота відповідає висунутим вимогам та рекомендується до захисту в Екзаменаційну комісію.

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Ірина Шамара